

ШІэжъым лъэпкъыр егъэпытэ

Республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» зэхичгъэ Іэнэ хъураер редакцияер зычІэт унэм тыгъуасэ щыкІуагъ. ШІэныгъэлэжхэр, тхакІохэр, общественнэ Іофыгъохэр зезыхъэхэрэр, журналистхэр зэхыхъуу зыхэлэжъагъэхэр Кавказ заор зау-хыгъэр илъэси 151-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъ.

«Адыгэ макъэм» иредактор шъхалэ игуадзэу, Урысыем итхакІохэм я Союз хэтэу, Адыгеим изаслуженнэ журналистэу Хъурмэ Хъусенэ Іэнэ хъураер зерищагъ. Ипэублэ гуыцІэ ащ зэрэщыхыгъэунэфыкІыгъэу, Кавказ заом адыгэмэ гууз-лыузуу хахыгъэр та-

къэныгъэ зыхэлъ зэфэхьысыжхэм нахьыбэрэ зафэдгъэзэн фае. Б. Бырсырым зэриплытэрэмкІэ, Кавказ заор къызежъагъэр ыкІи зауыхыгъэр къэплытэнхэ зыхъукІэ Къэбэртэе-Бэлъкъарым щыкІогъэ зэо хьылъэхэм ягугъу пшын фае. Заор къызежъэм адыгэмэ куль-

кватхырэп. Бырсыр Батырбый, тхакІоу Цуекъо Юныс, нэмыкІхэм зэрэхагъэунэфыкІыгъэу, хы ШлуцІэ Іушъом, хыр зэпачызе къухъэхэр нэпкъым нэмысыхъуу хэкІодагъэхэм, Тыркуем рэхъат щамыгъотэу дунаир зыхъожьыгъэхэм япчъагъэ макІэп. Арэу щытми, шыгъомрэ шІэжъымрэ татэгущыІэ зыхъукІэ, непэ шІэжъым нахъ зыкъедгъэлэтын фае.

Тыркуем кыкІыжыгъэ об-

гъэпшэнхэм археолог цІэрыІоу Тэу Аслъан къатэгущыІагъ. Егъэджэн тхыльэу Краснодар краим икІэлэеджакІохэм апае къыдагъэкІыхэрэм ащыщхэм тарихъыр, адыгэмэ яшэн-хабзэхэр тэрэзэу къырамыІотыкІэу, сурэтхэр шыпккъэм пэчыжъэхэу кыыхэкІых.

Тарихъ шІэныгъэхэмкІэ докторэу Пэнэшъу Аскер Кавказ заом ехьылІэгъэ тхыгъэм, нэмыкІхэм ІупкІэу къатэгущыІагъ.

кІыжыгъэхэм, Тыркуем е нэмыкІ хэгъэгъу ис тильэпкъэгъухэм тхыльхэр афагъэхьых. АщкІэ титхакІохэм, шІэныгъэлэжхэм Іофыгъуабэ агъэцакІэ.

Общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхаматэ игуадзэу Къуижъ Къэплъан, Адыгеим изаслуженнэ журналистхэу Тхьаркъохъо Сафыет, Къэзэнэ Юсыф, Сэхъутэ Нурбый, хэкужьым къэзыгъэзэжъыхэрэр щыІэныгъэм хэгъэгъозэгъэнхэм пылъ унэм ипашэу ГъукІэлІ Асхъад, Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет иотдел ипашэу Пэрэныкъо Фатимэ, нэмыкІхэм къызэралуагъэу, шІэжъым имэхъанэ джырэ уахътэ зыкълэты. Лъэпкъыр итэкъухагъэу мэпсэу. Сирием ис адыгэхэри аужырэ илъэсхэм зэо-банэм хэтых, ІэкІыб хэгъэгъухэм псэупІэ ащызэрагъэгъотыным пылтых. Непэ ахэр итэкъухагъэ мэхъух, неущ зауугои-жыныр къяхьылъэкІыщт, сабыйхэм яныдэлъфыбзэ, шэн-хабзэхэр чІанэнхэмкІэ шынагъоу щыт.

«Адыгэ макъэм» иредактор шъхалэ иапэрэ гуадзэу МэщІлэкъо Саидэ зэхыхъэм хэлажъэрэмэ зерафэразэр къыІуагъ. Адыгабзэм изэгъэ-шІэнкІэ пэрыохъоу щыІэхэм ягугъу къышыгъ. «Адыгэ макъэм» икІэтхакІэ зэрэхъауагъэр, почтэхэм ялажъэкІэ гъэзетыр цІыфхэм гужъуагъэу зэралыІэсырэр хигъэунэфыкІыгъэх. Ащ дакІоу, С. МэщІлэкъом къызэрилуагъэу, нэбгырэ пэпчэ ипшъэрылхэр дэгъоу ыгъэцакІэхэ зыхъукІэ, лъэпкъ шІэжъым нахъ Іэшлэхэу зыкъедгъэлэтыщт.

Адыгэхэр лъэпкъ лъэшхэм ащыщхэу дунаим щэпсэух. Ятыгъэ фабэ, агукІэ къабзэх. Лъэпкъхэр зэпагъэуцунхэм паеп шІэжъым мэхъэнэ ин зыкІыратырэр. Мамыр псэукІэм зыкырагъэлэты ашІоигъу.

ЕМТИЛЬ Нурбый.

Сурэтхэр зэхыхъэм къыщытырахыгъэх.

рихъым хэкІуакІэрэп. Лъэпкъ шІэжъым зыкълэтыгъэнымкІэ цІыфхэр зэпэтымыгъэуцухэу щыІэныгъэм нахьышІоу хэгъэгъозэгъэнхэ фае.

Гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу КІэрэщэ Тембот ыцІэкІэ щытым ипашэу, филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу Бырсыр Батырбый зэхыхъэм зауэрэ къышыгуыцІэныр къызыхэкІыгъэм укыпкъырыкІымэ, шып-

турэшхо яІэу щытыгъ, хэгъэгъу шъхъаф хъунхэмкІэ амалышухэр ялагъэх. Кавказ заом ылэ-кІэ адыгэу тичІыгу исыгъэр нэбгырэ миллиони 3,5-рэ. Къэбэртэе шъолъырым ащ фэдиз щыпсэуштыгъэу къалытэ.

Заом хэкІодагъэр зыфэдизыр къэтлътэзэ, Тыркуем егъэзыгъэкІэ кІожьыгъэхэм япчъагы тынэсы. Ахэр миллионым кхехъух, ау зыфэди-зыр хэушъхъафыкІыгъэу бэрэ

щественнэ ІофышІэу МэщІлэкъо Нэдждэт къызэрилуагъэу, непэ тарихъыр дэгъоу зэмыгъашІэу неущрэ мафэм узэрэфэкІоштыр кыыхэхыгъошІоп. Лъэпкъым зиугъоижьынымкІэ амалэу щыІэхэм нахьышІоу защыдгъэгъозэн фаеу ащ елътэ. Гу зышыгъэу итарихъ чІыгу къэзыгъэзэжъырэм ІэпыІэгъу уфэхъуным имэхъанэ Н. МэщІлэкъом къыхыгъэщыгъ.

Шыгъомрэ шІэжъымрэ язэ-

Ащ иеплъыкІэхэм яхьылІагъэу нэмыкІ зэлукІэгъухэр зэхэщэгъэнхэ фаеу тэлъытэ. КІэлэ-егъаджэхэм яшІэныгъэ зыщыхагъэхъорэ институтым Іо-фышІэу, «Адыгэ макъэм» иныб-джэгъушІоу Хъаудэкъо Шыхъа-мызэ ошъопщэ пщэс шІуцІэхэр «зэбгыриутыхэзэ» зэгъэпшэн гъэшІэгъонхэр къышыгъэх. Адыгабзэм изэгъэшІэнкІэ къыдагъэкІыгъэ тхыльхэм ар къатэгущыІагъ. ІэкІыб хэгъэгъу кы-

«Линие пльыр» зэхашцэ

ЕджапІэхэр мыгъэ къэзыуххэрэм, блэкІыгъэ илъэсхэм къэзыухыгъэхэм, ны-тыхэм, къэралыгъо ушэтын зыкІым къыхи-убытэхэрэм апае гъэсэнэгъэмрэ шІэныгъэмрэ альэныкъокІэ

уплъэкІунхэм афэгъэзэгъэ Федеральнэ къулыкъум ипашэу С. С. Кравцовыр зыхэлэжъэщт «линие пльыры» 2015-рэ илъэ-сым жъоныгъуакІэм и 19-м сы-хъатыр 10.00-м Ситуационнэ-

информационнэ Гупчэм щызэхашцэщт. 2015-рэ илъэсым ушэ-тын зыкІыр зэратыщтым Іофыгъохэм ар афэгъэхьыгъэщт.

Электроннэ почтэу ege@obr nadzor.gov.ru зыфилорэр, гъэсэнэгъэмрэ шІэныгъэмрэ альэны-къокІэ уплъэкІунхэр зэхэзыщцэ-рэ Федеральнэ къулыкъум инэ-

кІубгъохэу социальнэ сетхэм арытхэр къызфэжъугъэфедэзэ, шъуиупчІэхэр алэкІэжъугъэхъан шъульэкІыщт.

2015-рэ илъэсым жъоныгъуакІэм и 19-м сыхъатыр 10.00-м шъуиупчІэхэр «линие пльырым» ителефонэу **7-495-984-89-19-мкІэ** яшъулон шъульэкІыщт.

Зигугъу къэтшыгъэ Іофтхъабзэр гъэсэнэгъэмрэ шІэныгъэмрэ альэныкъокІэ уплъэкІунхэр зэхэзыщцэрэ Федеральнэ къулыкъум и Ситуационнэ-информационнэ Гупчэ зэрэщы-кІорэр къэралыгъо ушэтын зы-кІым иофициальнэ информа-ционнэ порталкІэ къатыщт.

ИЭНЭ ХЪУРАЙ

Мэфэклышхом ипэгъокл шлухъафтын

Хэгъэгъу ззошхом Теклоныгъэр кызышыдахыгъэр ильэс 55-рэ зэрэхъугъэм ехъулъу Мыекъуапэ икьо-хьэплэ лъэныкъоклэ щыгъэ псэуплэм Теклоныгъэм ыцлэ зыхьырэ бульвар кышызлухахыгъагъ.

Ар а лъэгъо-блэгъум щыпсэу-хэрэм языгъэпсэфылэ шхъалэ хъугъэ, тетлысхьалэхэри хъоу рагъэуцогъагъэх. Ау ильэс зэкълэпыклохэм ахэр жьы хъугъэх, ары паклошъ, зэхэтэкъо-ным нэсыгъэхэри ахэтэгъэх. Теклоныгъэр кызыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхъурэм игъэмэфэклын зыфагъэхъазырызэ кьалэм шызэрахъэгъэ лфыгъохэм зыклэ ащыц хъугъэ а бульварым итыгъэ тетлысхьалэхэр зэблэхъужыгъэнхэри.

Альакохэр бетоным хэгъэ-чыхъагъэу гъэпсыгъэу зэкълэ ащ итыгъэ тетлысхьалэхэр рахыжыгъэх, ахэм ачылплэклэ кьэлэ паркым дагъэуцогъэ пхъэнтлэкълухэм афэдэхэр гъэпсыгъэнхэм фежъэгъагъэх. Бетон гъэчыгъэхэм ахэлъ гъучлэхэм пхъэнтлэкълу лъакохэр арагъэпытлэхъээз, ахэр зепхъанхэ е бгъэуклорэинхэ умылъэ-кълэу агъэпсыгъэх. Шыпкъэ, джыри кьэнагъэх чылплэ нэклэху ахэр зычыгъэуцугъэнхэ фаехэр. Пхъэнтлэкълу кълыхъэхэм зегъэклплэхэр зэрлэхэм ишлуагъэклэ уатесынклы за-щыбгъэпсэфынклы лъэшэу лэ-рыфэгъух.

Мы бульварым чыгъхэр, куандэхэр, кьэгагъэхэр да-ху кыщэкълых. Ахэм кьаты-рэ жьы кьабзэм ухэсэу кьэ-гъэгъэ клэракълэху тыгъэ нэб-зыхэм апэшлэтыхэрэм уаха-плъээз зыбгъэпсэфыныр зы-фэдэ шымылэ уахътэу зэрэ-щытыр бэмэ зэхашлагъ. Шып-къэ, гъужыгъэ ыкли зиихы-кълыхъыгъо хъугъэ чыгъ заули мыщ иплъэгъошт. Дэгъугъэ гу-лъатэу, ахэри рахыкълыхъыгъа-гъэхэмэ.

Джащ тетэу кьалэм ипашэ-хэм мы чылплэм щыпсэухэ-рэм мэфэкл шлухъафтын шла-гъо афашлыгъ.

Гукъаоми, шлоу афашлэ-рэр цыфхэм кьагурымылоу, уасэ фамышлэу кыыхэкълэ. Ащ ишыхъат мы бульварым ща-гъэпсыгъэ фонтанхэм ягъэп-кълыхъэ мыйжэ плиткэхэр акъутэху, атыгъуху тапэклэ кьызэрэхэкълыхъэр. Зигугъу кьэтшыгъэ пхъэтлэкълу кълыхъэхэр зепхъанхэ умылъэклэ-нэу агъэпсыгъэхъэш, енгъуагъо ахэр джы зыми ымытыгъун-хэкълэ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Къыщыклэн ылъэкълышт

«Росстатим» пэшлорыгъэшъу кьызэритырэмклэ, Адыгеим сабыеу кышыхъурэм ипчъагъэ мы тызхэт ильэсым кыщегъэжъагъэу нахъ маклэ хъун ылъэкълышт.

Ар кызыыхэкълыштэу альы-тэрэр сабыл кыфэхъунымклэ анахъ ныбж дэгъоу медици-нэм ылъытэрэм (ильэс 20 — 29-р) ит бзылфыгъэхэр зэр-маклэхэр ары. Я 80-рэ ильэс-хэм икълэуххэм ыкли я 90-м иублэгъухэм кьэхъугъэ пшъэ-шъэжъыехэр ары а ныбжым джы итхэр. Ау бэмэ кьашлэ-жын фае а ильэсхэм сабыеу кьэхъурэр зэрэмэклагъэр, де-мографием ылъэныкъоклэ лфхэр зэрэдэгъэхэр. Джары джы сабылхэм япчъагъэ кыщыклэ-ным ищынагъо лъапсэу илэр.

Адыгэ Республикэм псауны-гъэр кьэухъумэгъэнымклэ и Ми-нистерствэ кытырэ пчъагъэ-хэм кьызэрагъэлагъорэмклэ,

аужырэ ильэс зэкълэпыклохэм демографием изытет нахышлу хъугъэ, кьэралыгъом ыштэгъэ хэбзэгъэуцугъэ зэфэшхъаф-хэм яшлуагъэклэ, сабыеу кьа-гъэхъурэм япчъагъэ хэпшы-клэу хэхъуагъ. 2009-рэ ильэ-сым кыщегъэжъагъэ арэуцтэу зыщытыр.

2014-рэ ильэсым Адыгэ Рес-публикэм сабыл 5692-рэ кы-щыхъугъ. Ар 2013-м республи-кэм кышыхъугъэм нэбгыри 124-клэ нахыб. Анахыбэу клэлэцылкълухэр 2014-рэ ильэ-сым кызышыхъугъэу агъэу-нэфыгъэхэр Шэуджэн ыкли Кошхъэблэ районхэмрэ Адыгэ-кьалэрэ.

(Тикорр.).

Гъомылапхъэм идэгъугъэ — цыфым ипсауныгъ

Бэмышлэу Лъэпкъ тхылъеджаплэм программэу «Потребительские знания — обществу» зыфилорэм кьызэрэдилыгътэу, зигъо лфыгъомклэ лфотхъабзэ шызэхашэгъагъ. Ар зыпшъэ ифагъэр тхылъеджа-плэм техникескэ ыкли экономическэ литерату-рэмклэ иотдел потребительскэ кьэбарымклэ и Гупч ары.

Иэнэ хъураер цыфхэм гъо-мылапхъэху Адыгеим кы-щашыхэрэр ягъэшлэгъэным фэ-гъэхыгъагъ.

Зэхэсыгъом темэ шхъалэу илагъэр «Щэхэкл гъомылапхъэ-хэр: адыгэ кьуаехэм ядэгъу-гъэ шапхъ» зыфилорэр ары. Зытегущылэштхэр кыыхахы-ным лъапсэ фэхъугъэр ады-гэм кьуаер ишхыныгъо шхъа-лэу егъашлэм кьызэрэрыклорэр ары.

лфотхъабзэм хэлэжъагъэх Роспотребнадзорым Адыгэ Рес-публикэмклэ и Гъэлорышлэплэ испециалист-эксперт шхъалэу Бгъошэ Саидэ, гигиенэмрэ эпи-демиологиимрэкклэ Гупчэм испе-

циалист-экспертэу Бибэ Фа-тимэ, хызмэтшлэплэу «Молком-бинат «Адыгейский» зыфилорэм илабораторие ипашэу Лпыпцлэ Заремэ, щэ заводэу «Тамбов-скэм» маркетингымклэ иотдел илэшхъэтетэу Лпыбзыу Азэт, Мыекъопэ кьэралыгъо техноло-гическэ университетым, Адыгэ кьэралыгъо университетым ястудентхэр ыкли тхылъеджа-плэм илофышлэхэр.

Гъомылапхъэшхэм ялэжъа-плэхэр зэрэгъэпсыгъэхэр, кьуае-м ишын ахэм зэрэщызэшлуахы-рэр кьалотагъ. Щэхэкл гъомы-лапхъэхэм ягъэхъазырын фэ-гъээзгъэ испециалистхэр щэм идэгъугъэ кьуаеи ишлыни, илэ-шлугъи бэклэ зэралытыгъэр клагъэтхыгъ, республикэм кьое лъэпкъ зэфэшхъафэу кыщы-

дагъэкълыхэрэм ягугъу кьашлыгъ. Ахэм ягущылэ анахъ кыыхагъэ-щыгъэр кьуаер цыфым анахъ ищыклэгъэ гъомылапхъэу зэрэ-щытыр ары.

Иэнэ хъураем испециалист-хэм япродукции кьырахы-лагъ ыкли щэфаклохэм ащ идэ-гъугъэ ауплъэкълун амал ялагъ. Нэбгырэ пэпчъ тхъэпэ цыкълуху зыкълэбклэ шъошэ теплэхэр зэрытхагъэр атырагощагъ, хэти анахъ ыгу рихыгъэм ыцлэ ыкли уасэу фишлырэр ритхэ-щтыгъ. Адыгэ кьое лъэпкъ 14-мэ ядэгъугъэ е щыклагъэу афа-лэгъурэр мыщ шызэрагъэ-шлагъ, щауплээкълугъ. Ащклэ (дегустациемклэ) лэпылэгъу кьа-фэхъугъэх лфотхъабзэм кьы-рагъэблэгъэгъэ цыфхэр ыкли апшээрэ еджэплитлоу ыпэклэ зыцлэ кьэтлуагъэмэ ястудент-хэр («Товароведение и экс-пертиза товаров» зыфилорэ испециализациемклэ).

Мыекъопэ кьэралыгъо техно-логическэ университетым ия 4-рэ курс истудентхэу Вера Астаховар, Кристина Сусловар, Ольга Пархоменкэр, Кваш Джа-нетэ, Руслан Гуковыр чанэу шхыным идэгъугъэ иуплээкълун хэлэжъагъэх, зэхэщаклохэм ахэм «тхъашъуегъэпсэу» арало.

Иэнэ хъураем итемэ шхъалэ — щэхэкл гъомылапхъэу Адыге-им кышыдагъэкълыхэрэм уасэу ялэр лабораторие уплээкълу-ушэтынхэм язэфэхысыжъхэм кьаушыхъатышт. Охътэ бла-гъэм ахэмклэ зэфэхысыжъ-хэр Лъэпкъ тхылъеджаплэм, Роспотребнадзорым АР-мклэ и Гъэлорышлэплэ, гигиенэмрэ эпидемиологиимрэкклэ Гупчэм ясайтхэм кьарыхъащтых.

ДЗЭУКЪОЖЬ Нурьет.

01-м кьеты

Мы ильэсыр кызыыхагъэм кыщегъэжъагъэу кьалэу Мыекъуапэ гъогогъу 27-рэ машлом зыкы-щиштагъ. Нэбгырищ ахэм ахэклэдагъ, зы нэбгырэм шъобжхэр тешагъэх хъугъэ.

Мэшлогъэклэуасэхэм лф зэ-рашлэрэм лпыплэрэ кьэралыгъо кьулыкълум Мыекъуапэклэ иот-дел илофышлэхэм машлом зы-кымыштэнымклэ шапхъэу щы-

лэхэр клэлэеджаклохэм аукъо-хэ зэрэмыхъуштым фэгъэхы-гъэ урок шхъэхыгъэхэр еджа-плэхэм ащызэхашэх, джащ фэ-дэу унагъохэр кьакълухъэхэзэ

цыфхэм адэгущылэх, зэрэзе-клонхэ фаер зэрыт тхъапэхэр афагошых. Игъорыгъозэ цыф-хэм язэхэхъэхэр зэхашэх, члы-плэ зыгъэлорышлэжъынымклэ кьу-лыкълухэм ятхъаматэхэм зэхэ-сыгъохэр адырлэх.

Пэшлорыгъэш лфотхъабзэу зэрэхъагъэхэм яшлуагъэклэ блэ-кълыхъэ ильэсым егъэшлэгъэмэ, машлом зыкызызэриштагъэр про-цент 20-клэ нахъ маклэ хъугъэ.

Кьалэу Мыекъуапэклэ мэ-шлогъэклэуасэхэм лф зэрэшлэ-

рэм лпыплэрэ кьэралыгъо кьу-лыкълум республикэм исхэм зафегъазэ сакъынхэу, машлом зыкымыштэнымклэ шапхъэу щылэхэр кьыдалытэнэу, элек-трэпкыгъо мытэрэхэр амы-гъэфедэнэу, псышъо гъэсты-ныпхъэхэр яунэхэм ащамылы-гъынхэу. Шапхъэу щылэхэр кьыдамылпытэхэмэ, ежъхэм ашхыи, кьапэблагъэхэм ящы-лэныгъи чылплэ кьин рагъэу-цон зэралъэкълыштыр агу кье-гъэкълыхъы.

Зыгорэклэ машлом зыкышта-гъэу зышъулъэгъуклэ, псынклэу мэшлогъэклэуасэу кьулыкълум те-лефонэу 01-мклэ шъуфытеу. Мэшлогъэклэуасэхэр кьэсыфэ цыфхэм ягъэкошынклэ ыкли ма-шлом игъэкълэсэнклэ амалхэр зешъухъэх.

Кьалэу Мыекъуапэклэ мэшлогъэклэуасэхэм лф зэрэшлэрэм гъунэ лъызыфырэ кьэралыгъо инспекторэу С. С. ДАВЫДОВ.

АмалыкIэхэр аIэкIэлъых

Мы аужырэ илъэсхэм тиреспубликэ хэхьоныгъуэ ышIэхэрэм зэу ащыщ социальнэ мэхьанэшхо зилэ псэуалъэхэр

Ащ зилахьышIу хэзышIыхьагъэхэм зэкIэми афэразэх.

Фельдшер-мамыку Iэзаплэм илофышIэу Кобл Бэллэ кыызэ-

псэупIэхэм бэу зэрацагъэпсыхэрэр. Цыфхэм щылэкIэ-псэукIэшIу ялэным, ахэр щылэныгъэм илъэныкIо зэфэшъхьафхэмкIэ къаухъумэгъэнхэм лъэшэу анаIэ тырагъэты АР-м и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан, Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат.

Джыракъые кIоджэ псэуплэм хэхьэрэ къутырэу Свободный Труд зыфилорэм фельдшер-мамыку Iэзаплэ кIэу щагъэпсыгъ. Псэуплэм ипашэу НэгъырэкIо Казбек кызырIуагъэмкIэ, федеральнэ программэу «КIоджэ псэупIэхэм зыпкIэ итэу хэхьоныгъэхэр ашIынхэр» зыфилорэм кыдыхэлъытагъэу мы псэуалъэр ашIыгъ. Ащ сомэ миллиони 2-рэ мин 900-рэ пэлуагъэхьагъ.

Аужырэ шапхъэхэм адистэу ашIыгъэ Iэзаплэм нэр егъэгушIо, гүлэтыпIэу щыт, дэгъоу зэтырагъэпсыхьагъ. Цыфхэр бэрэ зэжэгъэхэ, социальнэ мэхьанэшхо зилэ мыщ фэдэ псэолакIэ ялэ зэрэхъугъэмкIэ мэгушIох.

рилуагъэмкIэ, непэрэ мафэм ехъулIэу къутырым нэгъырэ 350-рэ щэпсэу. Ахэм ащыщэу нэгъырэ 70-р зыныбж имыкIу-гъэ кIэлэцIыкIух, нахьыбэр пенсионерых.

— Мы псэуалъэр тфашыным ыпэ фельдшер-мамыку Iэзаплэр зычIэтыгъэ псэуплэр бэджэндэу тIыгъыгъ, — кIелуатэ Бэллэ. — Ащыгъум гумэкIыгъуабэмэ тахэтыгъ, псы фаби, чыIи тилагъэхэп, тызычIэсыгъэ унэр икIоу кIагъэфабэщтыгъэп. Джы мары псэолъэ дахэ кыитфашыгъ, тиамалхэми кIахэхьагъ. Ащ ишIын пылбгыгъэхэу, зилахьышIу хэзышIыхьагъэхэм зэкIэми тафэраз, тIпашэхэм «тхьашъуегъэпсэу» ясIо сшIоигъу.

Бэллэ кызырIорэмкIэ, кIалэхэм афэдэу къутырхэм цыфыбэ адэмыс нахь мышIэми, ахэм щыкIагъэу ялэр макIэп. Нэгъ-лужьхэм, сабий цыкIухэм, бзылфыгъэ лъэрымышьэхэм яфэIо-фашIэхэр зерищыкIагъэу афэбгъэцэкIэнхэ хъумэ, ама-

лышIухэр пIэкIэлъынхэ фае. Сабый къэхъугъакIэхэм кIащегъэжъагъэу нэгъ-лужьхэм анэсыжъэу пэшIорыгъэшъ ыкIи Iэзэн Iофтхьабзэхэр адызэрахьэх. ИлъэситIум къэхъугъэу кIоджэдэсхэм, сабийхэри шъхьафэу, аныбжыым елбгытIу гъэу япсауныгъэ изытет ауллэкIу. ИщыкIагъэ хъумэ, врач гъэнэфагъэхэм адэжэ агъакIох, икIэрыкIэу арагъэуплэкIужьых. КIоджэдэсхэм япсауныгъэ кызыраухъумэщтым, ахэр мысымэджэнхэм пылбгых.

Iэзаплэм зэкIэмкIи нэгъыритIу Iоф щызышIэрэр. Ар псэуплэм дэсым ипчъагъэ тельпIагъэу щыт.

— КIоджэ псэуплэм къутыритIурэ зы чылэрэ хэхьэ, — еIо Бэллэ. — Джыракъые амбулаториум епхыгъэу Iэпылэгъу псынклэм Iоф ешIэ, тызыщыфаем тэри ащ тыкIеджэ. Цыфым апэу Iэпылэгъу псынклэ зэрэбгъэгъотыт Iэзэгъу уцхэр зэкIэ тилэх, ахэр район сымэджэщым кытетых. Непэ Iоф тIлэнымкIэ, сымаджэхэм тIлэзэнымкIэ амал дэгъухэр тилэхэ хъугъэшъ, тэгъушIо. ЗэкIэ тищыкIэгъэщт медицинэ Iэмэпсымэхэр тIэкIэлъых, псэуалъэр гүлэтыпI. Псэуауми ащ тырэгушхо.

КИАРЭ Фатим.

Бзэм изехьаклох

Ныдэльфыбзэр — лъэпкIым ылъапс. Ащ кIочIэ ин хэлъ. ЛъэпкIыр щызыгъалэрэр, зыгъэлъапIэрэр, зылэтырэр бзэр ары.

Сыдигъуи адыгэхэм бзэм мэхьанэшхо ратыщтыгъэ. Ащ ишыхьат гушIэлъэхэу ялэхэр: «Ныдэльфыбзэр шъоум фэд», «Цыф лъэпкIым ыпсэр ижабз», «Чатэм пиупкIырэр мэкIыжы, бзэгум пиупкIырэр кIыжы-рэн», нэмыкIэхэри.

Бзэм ихэхьоныгъэ дэлэжъэрэ титхакIохэм, тишIэныгъэ-лэжъхэм лъэшэу тафэраз. Ахэм яIофшIэгъабэхэр, тхылъ зэфэшъхьафхэу кыдагъэкIыгъэхэр адыгэбзэ сыхьатхэм ащытэгъэфедэх, лъэшэу яшIуагъэ кытэкIы. Бзэм амалэу IэкIэлъым диштэу адыгабзэр ныбжыкIэхэм зэрядгъэшIэщтыр ары тэри, ар языгъэхьырэ кIэлэегъаджэхэм, анахъу тызпылър, тыналэ зытэдгъэтырэр. КIэлэеджакIохэу, нэмыкI лъэпкIэ щыщхэу едгъаджэхэрэр зыщыпсэурэ чIыплэм зэрэщыгушIэхэрэр икIоу кIагурылонэу фаех, ягуапэу адыгабзэр зэрагъашIэ. Ар нахь псынклэу кIалэкIэхьаным фэшI тIеджаплэ Iофтхьабзэу щызэхатцэрэр макIэп. Егъэджен сыхьатхэм пIуныгъэ-гъэсэнныгъэу ахэлъым нэмыкIэу, гъэшIэгъонхэу зэрэзэхэтцэхтэм тыпылъ. Сурэтхэр, интерактивнэ доскэр, Интернетыр кызыфэдгъэфедзэ кIэлэеджакIохэр нахь кызызэрэдэлэщтхэм, нахьыбэ зэрэзэрагъэшIэщтым тыдэлэжъэ.

«Сыбзэ — сибайныгъ» — джары тызэреджагъэр гъэтхэпэ мазэм и 14-м ныдэльфыбзэм и Мафэ фэгъэхьыгъэу тIеджаплэ щызэхэтцэгъэ Iофтхьабзэм. Бзэм имэхьанэ ныбжыкIэхэм кIагурылоным, лъэпкIэ зэфэшъхьафэу тиреспубликэ щыпсэухэрэм зыкIыныгъэ азыфагу илбныным фэтщэнхэр ары пшъэрылъэу ащ илагъэр. Адыгеим щыпсэухэрэм язэкIошныгъэ фэгъэхьыгъэ усэхэр, оредхэр тимылъэпкIэгъэу кIэлэцIыкIухэм ащ кышIагуагъэх.

Iофтхьабзэр гъэшIэгъонэу рекIокIыгъ. Тапэки мыщ фэдэ зэлулэгъухэм кIэлэеджакIохэр кызызэряжэхэрэр кIагуагъ.

Сабыйм идунээеплбгыкIэ уцунэу зыщыригъажджэрэр еджаплэр ары. Кызыщыхъугъэ унагъом, зыхэс лъэпкIым, зэрыс кIэралыгъом лъытэныгъэ афишIынэу еджаплэм щырегъажджэ. Ныдэльфыбзэр, нэмыкI лъэпкIэхэм абзэ сабийхэм шIу альэгъунэу языгъашIэрэр кIэлэегъаджэр ары. Тэри тэгугъэ тикIэлэеджакIохэр адыгабзэм зэрэфэцагъэхэм кыщымыкIэу, лъэпкIэ зэфыщытыкIэхэм ягъэлпытэн тызэкIотэу тыдэлэжъэнэу.

ТЕУЦОЖЬ Ларис.

КIалэу МыекъуапэкиIэ поселкэу Севернэм дэт гурит еджаплэу N 27-м адыгабзэмкIэ икIэлэегъадж.

Теклоныгъэр зэкIэми зэдырIа

ШхончбэшIэ Хысэ Мэдждэ ыкIор апэ заом ащэгъагъэхэм ащыщ. Зао хъурэп зыгори щымыфыкIоу, кIамыукIэу е гъэрэу амыубытэу. Ауштэу щымытмэ «зао» алонэп ныла!

Хысэ нэмыцым гъэры ышIыгъэмэ ащыщыгъ. Гъэрыгъэхэм кызыагъэзэжъымы, макIэп кIынэу, хьазабэу арагъэлъэгъугъэр. А кIын псэур Хысэ пэкIэклыгъэу, бын дахэ илэу колхозым щылажъэщтыгъэ, икIалэхэри ригъэджагъэх, ау Теклоныгъэр кызыщыдахыгъэ мафэм, жьоныгъуакIэм и 9-м, ежъ иныбджэгъоу заом хэтыгъэхэр зыщызэхэхэхэрэ мафэм ахэхьэщтыгъэп. Гъэтхэп мэфэ дахэм ячагу кыдэллэу зэрэдэсыр сшIомытэрэзэу ядэжъ сылухы есIуагъ: «Неуш сыкIэкIо-нышъ, уиныбджэгъумэ уахэсэщт, о мыхъуми заом улухьагъ. Лагерьми хьапсыми бгъуитIумкIи учIагъэсыгъ. Шхончыр зыфэдэр зымышIэхэрэри «тызэуагъ» алошъ, ахэтых». «Хьау, укыIумышъ», — ылуагъ. «Ащыгъум Iофтабгэ кыппыызгъэкIощт» зысэлэм, «Хьау, сэр-сэрэу сыкIэкIощт» ылуи Хысэ джауштэу иныбджэгъу зэолIхэм ахэхьанэу хъугъэ. ЛэжъэкIо чанэу бын дахэ кыгъганы зидунай зыхьожьыгъэмэ ащыщ хъужьыгъэ.

Осетин дзэкIоллым адыгэр гъусэ фэхъугъ

БэщыкIо Хьамзэт Хъусенэ ыкIор Джамбэчыне щыщ. Унэгъошху кызырэхъухьагъэр. Заор кызыежъэм, лъэсыдзэм хэфагъэу заом Iухьагъэмэ ащыщыгъ. Зэо ужым кыгъэзэжъыгъ ылэ сэмэгъу улэгъэшхо тельэу, ау ащ фэдэу кырымидзэу кытIыщыхъушIыгъэ. «Псаоу сыкIэкIожьыгъэмэ, ар Iофэп» ылоштыгъ. Совет тхьамэтагъ, бригадирыгъ, агрономыгъ. Теклоныгъэшхом и Мафэ кызысэу заом хэтыгъэу, щытхъу пылэу зэуагъэхэм ацIэ кыралэу кIэс БэщыкIо Хьамзэти игугъу кIашы зэпыты.

«Хьамзэт, арэп сэлэ мы зэошхоу блэкIыгъэм щыщ горэ кIэпIотэжъы хъушIтба, сыдэуштэу Жьогъо Пльыжыым иорден кыуатыгъа? Кызырэуатыгъэ шыкIэри зыпарэми ышIэрэп», — еупчIых. Хьамзэт фэмычэфыхэу кыригъэжъагъ. «Нэмыцым окопым тшъхъэ кыдытитыгъэхэу кытаоштыгъ. Ар имыкIоу, ошъогумкIи самолетыр ташъхьагъ щыхьарзэу, чIыплэ гузэжъогъу зэкIэми ти-

фэу кыыхэкIыгъ. Зы сыхьат гъэпсэфыгъо горэм зэоныр зэпыугъэу, командирым псынклэу ротэр ыугъоигъ. «Нычэпэ тиротэ унашъо штабым кыфишIыгъ «бзэгъу» аIэкIэдгъэхьанэу. ТищыкIагъ зыщыгъыжъэу, кыары дэгъу зилэ дзэкIолI» зелом, зэкIэми тызэплъыжъыгъ. Кавказым щыщ осетин кIэлэ закIоу ротэм хэтыр кIахэкиI тапашъхъэ кыуцуагъ. «Зы нэгъырэкIэ «бзэгъу» кIэпхьын плъэкIышIтэп. Мыщ джыри зы дзэкIолI кыарыушхо ищыкIагъ», — еIо командирым. СакъыхэкIи осетиным исэмэгубгъукIэ сыуцугъ. Ротэр зэбгырыкIыжы яокIохэм якIужьыгъэх. Чэщ мэээхэ шIункIым фронтым игъунапкIэ ныкIозэпч тшIыгъэ, часовоеу прожекторкIэ кIэзыгъэнэфызе мэкIэ-макIэу клорэм ыкIыб зыкIэтшIыгъ. Осетиным ыуж ситэу тызэдэуахъозэ, часовоим благъэу текIолагъ. Осетин кIалэм нэмыцым бгъэжъым фэдэу зытыридзагъ. Сэ слэмычIэ хьазырэу чIэлъыгъэ Iэплъэ-

кIыжъыер псынклэу ыжэ дэс-куагъ. Нэмыцыр кыарыушхо зилэ часовоеу кычIэкIыгъ. Зыригъганы шъхьае, фэмыхъужкIэ фронтым кызызэпырIтлэ-шъугъ. Ащ илъэуакIэ — «кIэллитф сил» зэрилоштыгъэр — егъашIэм сыгу имыкIыжынынэу кIынагъ. Унашъор зэрэдгъэцэ-кIагъэм пае нэгъыритIуми Жьогъо Пльыжыым иорден кытфагъэшъошагъ».

Заом тхьамыкIагъоу кытфыхыгъэм гъунэ илэу щытэп. Осетин кIэлэ лъэгъупхъэу ибын псаоу хэхьажьынышъ, унагъо зышIэнэу гугъэщтыгъэ пIыри кIодыклае хъугъэ. Сэри псаоу сыкызызэрэнагъэр джы кызынэсыгъэми кызыгурылон слэ-кIырэп. Джары кIэкIэу нэгъыритIум кытэхъулагъэр. Ау Тхьэм сыкIуухъумагъ. КIэлэ бын зилэ нэмыцыр кIэслэ-шъугъэкIэ ар сэ пIыгъэкIэ зыфэслэгъужьырэп, ау о умы-улымы, ежъ укыиукIышIтыгъ. Тара кыыхэхьышIтыгъ?

ХЪУНЭГО Ахьмэд.

Красногвардейскэ район.

Пчэдыжым кьэлэ администратием тыкызысым, ащ хэлажымэ зышлюгъо цыф бэдэ кьызэрэдэклэгъэр нэрылэгъу кьытфэхуыгъ. Ахэм ахэ-тых заом иветеранхэу Чэтыж Исмахилэрэ Кочик-Оглы Борисэрэ. Яцэнэрэ ветеранэу лэшыне Сэфэрбый Москва шы-лэшт Парадыхом хэлэжэнэу зэрэрагъэблэгъагъэр кьытало.

Автопробегым хэлэжэшт цыфхэр кьызэрэклокыштхэ автомашинэу кьызэпуцуагъэхэри бэдэд — 30-м шлокы. Ахэм кьахэщых Лыхэтыкыо Аслъан зипэщэ ДОСААФ-м кьыгъэкло-гъэ автомашинэ зытфыхэу Уры-сыемрэ Адыгеимрэ ябыракъ-хэмрэ транспарант зэфэшьхыаф-хэмрэклэ гьэклэрэклагъэхэр.

Микрофоным заом ильэхъан аусыгъэгъэ оредхэр шыабэу кьелукых. Апэ автопробегым хэлажэхэрэм, афган заом хэ-лэжыагъэхэм ацлэ-альэкьуацлэ-хэр зытэтхэгъэ саугъэтэу агъэ-псыгъэм екьуаллэх. Ащ икызы-лукхын фэгъэхыгъэ зэлуклэр кьа-лэм имэр игуадзэу Кушъу Ма-риет кьызэлэуехы, кьалэм имэ-рэу Хьатэгъу Налбый псэлэу клэлэ кьыщешы, кьэгъагъэхэр клэлэпиральхэ.

Нэужым, автопробегым хэла-жэхэрэр автомашинэхэм арэ-тысхэхэш, заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэтхэр кьаклукхыанэу ежъэх. Быракъ плыжыхэр зышхыагъ шыбыбэтэрэ авто-машинэ 30-р зэуж итхэу апэ Хьалэкьуае дэхъэх.

Волгоград дэт Мамаев Кур-ганыр угу кьызыгъэкларэ бгыш-хэм Лыхэсэ Чэсэбый имы-лыккүлэ шаригъэгъэпсыгъэ саугъ-тэу заом шыфэхыгъэхэм ацлэ-альэкьуацлэхэр зытэтхэгъэхэр гьэклэрэклагъэ. Тыдэкли кьэбзэ-лябэ, быракъхэри жыыбгъэ маклэм шегъэлүшъашъэх. Ащ узэрэдэклоештыр асфальтклэ пклагъэ. Гьогум метрэ шъэ зы-хыбл икыхыгъэнэу кьытцэхуы. Ащ ыбгъуитлуклэ шызеплэут клэлэеджэкли 165-мэ (еджаплэм ипашэр Шумэн Аскэр) кьашы-гъэ коридорым лэгу кьытфы-теохэзэ тырэкло.

Мэфэклэ зэхэхэр кьызэлэу-хызэ, Хьалэкьуае иадмини-страторэу Хьаткыо Хьазрэт заом иветеранхэм, хьаклэхэм шлуфэс сэлэм кьарихыгъ, Текло-

Теклоныгъэм и Мафэ Адыгэкъалэрэ Теуцожь районымрэ зэрашыагъэунэфыкыгъэр

70

Адыгэкъал

Жьоныгъуаклэм и 8-м Теклоныгъэр кьызыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхуыгъэм фэгъэхыгъэ автопробег шылагъ.

ныгъэр кьызыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхуыгъэм фэгъэхыгъэ мэфэклышхомклэ кьафэгъушлэз, шлоу, дэгъоу, дахэу шылар кьа-дэхуанэу кьафэпалэз, ипсэлэ клэлэ кьышчылауагъ: «Лыгъэчэ заоу зыфэдэ кьэмыхуыгъэм тикъуаджэ иклэлэ плугъэхэми лыхъужыныгъэ шызэрахыагъ, Теклоныгъэм икыдэхын кьэгъэ-лэгъэгъэным апсэ емыблэж-хэу фэзэуагъэх. Нэмыц те-а-

клогъэр ошлэ-дэмышлэу тикъэ-ралыгъо кьызытебанэхэм, ащ имэшло лыгъэ тичылэ шышхэу нэбгырэ 276-рэ пэхъэгъагъ. За-ом хэклодагъэр 167-рэ. Ахэм ацлэ-альэкьуацлэхэр мы саугъэ-тым тетхагъэх. Адырэ кьэзыгъэ-зэжыгъагъэм ащыц зи чы-лэм кьыдэнэжыгъэп. Ильэс зэкълэпклогъэм ядунай ахъ-жыгъ, непэрэ мафэр кьыдди-гъэмэфэклэу зымы инасып

кьыхыгъэп». Фэхыгъэхэм зы такыкьрэ афэшыгъуагъэх.

Ащ ыуж кьалэм имэрэу Хьа-тэгъу Налбый гушылэр фагъэ-шъошагъ. Ащ мырзуштэу кьы-лауагъ: «Гукъаор тиветеранхэр ильэс кьэс нахь маклэ зэ-рэхуыхэр ары. Кьытфэнэжы-гъэр нэбгырибл нылэп, ахэм ащыщэу ылэ тетыр 3-р ары нылэп. Непэ кьытхэтхэр тыз-цыгушлукыхэрэ, Алахым пса-

уныгъэ пытэ кьызэритынхэ Чэ-тыж Исмахилэрэ Кочик-Оглы Борисэрэ. лэшыне Сэфэрбый парадым хэлэжэнэу Москва ашагъ.

Заом хэлэжыагъэхэм, ащ имэшло пэтыгъэхэм кьинэу альэгъуыгъэр зыфэдэр хэти ешлэ. Ау джащ фэдэ, тхьагъэхэп кьуа-джэхэм кьадэнэгагъэхэу зэ-уаплэм ишыклагъэхэр кьэзы-лэжыштыгъэхэри, ашхыни, ащыгъыни зымыгъотыштыгъэ клэлэцлыкклогъэхэри. Тхьэм телэу ащ фэдэ зао шымылэжыныу».

Зэхэхэм кьышыгушылагъ заом ыкыб шылагъэхэм ащыщэу Лыхэсэ Долэтчэрые.

Автопробегым хэтхэр нэу-жым Пчыхалыкьуае, Шыхан-чэрыехьаблэрэ, Лыхыкьуаерэ зыдэшысыгъэхэм Лъэустэнхьаб-лэ, кьутырэу Псэкьупсэ заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэтэу адэт-хэм ащылагъэх, шыгыо-шлэжэ зэлуклэхэр ащырагъэклокыгъэх. Клэлэеджаклогъэм зэдэгущылэгъу-хэр адырлагъэх, фэхыгъэхэм зы такыкьэ афэшыгъуагъэх, саугъэтхэм кьэгъагъэхэр аклэ-ралыхыагъэх, нэпэплэ сурэтхэр клэлэеджаклогъэм ахэтхэу зы-тырарагъэхыгъэх. Пчыхалы-кьуае тызышлэм, клэлэеджакло-хэм Нэхэе Даутэ, Пэрэныкыо Муратэ, Шыхапплэкьыо Хысэ, нэмыклэу заом илхыхужыхэм ясурэтхэр алыгъэхэу тлэгъуыгъэ. Адрэ псэуплэу тызыдэхыагъэ-хэми джащ фэдэу ятэжъхэм, ятэхэм ясурэтхэр клэлэеджакло-хэм ащагыгъэх.

Теуцожь районыр

Районим иветеранхэм я Совет итхьаматэу Нэмытлэкьыо Юрэ кьызэрэтфилотагъэмклэ, а мэфэ дэдэм (тэ Адыгэкъалэ тышылагъэти, ежъхэм таклыгушъуыгъэп) автопробегыр тапэрэ ильэсхэм зэрэзэхашэцтыгъэм нахь зэтэгъэпсыхыагъэу ашыгъ.

Стлэшъу Аслъан зипэщэ ДОСААФ-м иавтомашинэхэм транспарантхэр, Урысыемрэ Адыгэ Республикэмрэ ябыракъ-хэр агошлагъэу автомашинэ 15-мэ кьуаджэхэм, кьутырхэм адэт саугъэтхэу Теклоныгъэр кьы-зыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэ-рэхуыгъэм имэфэклэ фагъэхыа-зырыгъэхэр кьаклукхыагъэх.

Апэ кьызырагъэжыагъэр Со-ветскэ Союзым и Лыхыужъэу Бжыхыэкьыо Кьымчэрыерэ Шы-тхуым иорден ильэгъплэци кьыз-фагъэшъошагъэу Гошэкьыо Махь-мудэрэ ябюстхэр зыдэт якъо-джэ гупсэу Лъэустэнхьабл. Ащ ыуж автопробегым хэтхэр Со-ветскэ Союзым и Лыхыужъэу Нэхэе Даутэ зыщаплугъэ ичылэу Очепшые ыкли ильэсыбэрэ гу-

рыт еджаплэм идиректорэу лф зышчышлэгъэ Пчыхалыкьуае ащылагъэх. Ащ кьызыдэклэжы-хэм, быракъ плыжыхэр зыш-хыагъ шыбыбэтэрэ автоколон-нэм районым икьуаджэхэр, кьутырхэр кьыкклогъэхэу, Ас-кьэлае, селоу Краснэ, Гьо-бэкьуае, Кьунчыкьохьаблэ, Джэ-джэхьаблэ, Нэшъукьуае адэ-хыагъэх, фэхыгъэхэм ясаугъэтэу адэтхэм зэхэхэхэр ащызэх-шагъэх. Ятэжъхэу заом хэлэ-жыагъэхэм ясурэтхэр алыгъэхэу ахэм кьащапэгъоклыгъэх клэлэ-еджаклогъэр, кьоджэдэхэр. Мэ-фэклэ зэхэхэхэм кьащыгушыла-гъэх район администрацием ипашэу Хьачмамыкыо Азэмат, районим иветеранхэм япашэу Нэмытлэкьыо Юрэ, кьоджэдэс-

хэм ащышхэр. Саугъэтхэм кьэ-гъагъэхэр аклэралыхыагъ, фэхы-гъэхэм зы такыкьэ афэшы-гъуагъэх, нэпэплэ сурэтхэр атырахыгъэх.

Ятлонэрэ мафэм, жьоныгъуа-клэм и 9-м ипчэдыж, Пэнэ-жыкьуае игупчэ цыф бэдэ-дэ кьышызэрэуыгъагъ. Гу-рыт еджаплэм иклэлэегаджэхэр, иклэлэеджаклогъэр, заомрэ лф-шлэнымрэ яветеранхэр, кьулы-кьушлэхэр... Демонстрацием хэтхэр гьэклэрэклагъэх, алыгых Теклоныгъэр кьызыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхуыгъэм фэгъ-хыгъэ транспарантхэр, быракъ-хэр, кьэгъагъэхэр. Зэкълэми Ге-оргиевскэ кусэхэр абгъэхэм ахэгъэнагъэх.

Нэужым колоннэр ежъэш,

оркестрэм зэо лэхъан оредхэр кьыригъалэзэ паркым дэт ме-мориальнэ комплексым клэрэ-хэх.

Мыщ шылэгъэ митингым кьышыгушылагъэх район адми-нистрацием ипашэу Хьачма-мыкыо Азэмат, народнэ депу-татхэм я Совет итхьаматэу Пчыхалыкыо Аюбэ, районим иветеранхэм я Совет ипашэу Нэмытлэкьыо Юрэ, КПРФ-м ирай-ком иапэрэ секретарэу Лыхы-хурэу Арамбий, нэмыклэхэри.

Лыгъэчэ заом Теклоныгъэр кьышыдэзыхыгъэр Советскэ Союзым ицыфхэр арэу зэ-рэщытыр кьыщылауагъ. Ахэр ары Гитлер ихэкклэ-кьуаклэхэр тикъэ-ралыгъошхо изыфыжыхы, Ев-ропэр шхыафит зышлыжыгъэ-хэр. А зыфэдэ кьэмыхыгъэ жалымыгъэ зыхэллыгъэ заом районим идзэклогъэ 3500-рэ фэ-диз хэлэжыагъ. Ащ шыщэу

нэбгырэ 1695-р фэхыгъэ. Псаоу кьэзыгъэзэжыгъэхэм ащыщэу непэ ехуулэу кьэнэжыгъэр, Теклоныгъэр кьызыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхуыгъэр зыгъэ-мэфэклэу зинасып кьыхы-гъэр нэбгыриплэ нылэп — Еутых Шумаф, Пэнэшъу Хьэнахъу, Вера Ващенко, Андрей Тка-ченкэр.

Ахэм заом иветеранэу кьэ-нагъэхэм афэлэккыштыр афа-шлэ, ягумэклэ зэрагъашлэ, афа-гъэцаклэ. Районим ипашэхэр заом иветеранхэм адэжэ кло-хэзэ Теклоныгъэм имэфэклэ афэгъушлугъэх, бэрэ ташхыагъ итынхэу, Алахым бэгъашлэ ышлынхэу, шлоу, дэгъоу шылар кьадэхуанэу афэлалохэзэ сомэ мин 30 зырызрэ кьэгъагъэхэмрэ аратыгъэх.

Зэхэхэр заухым кьэгъагъэ-хэр саугъэтым клэралыхыагъэх. Полицием илофышлэхэм фэхы-гъэхэм салют афатыгъ. Ащ ыуж заом, лфшлэным яветеранхэр дзэклогъэ пщэрыхыаглохэм ша-гум кьыщагъэхызырыгъэ ланэм рагъэблэгъагъэх.

НЭХЭЕ Рэмзэан.

Джыракъые къоджэ псэуплэм нэбгырэ 1784-рэ щэпсэу, ахэм ащыщэу 241-р пенсионерых, унагъоу дэсыр 481-рэ мэхьу. Чылэр инэп, рэхьат, шхьадж иамал кызырихьэу мэлэжъэ, мэшхэжы, иунагъо зэрилыгъыштым пылъ.

Хэхъоныгъэхэр ешых, ыпэклэ лъэклуатэ

Социальнэ мэхьанэ зилэ псэуалъэу къуаджэм дэтхэм лъэшэу аналэ атырагъэты. Мы аужырэ илъэсхэм мылкъу шымылэм кыхьэклэу ахэм ащыщхэр ыгъэклэ хъугъагъэх, гъэцэклэжыин лощлэнышхохэр ящыклэгагъ. АР-м и Правительствэ ыкли къуаджэм щыщ клалэхэу мылкъу зылэкълэхэм яшугъэклэ, а псэуалъэхэм ятеплэу мы мафэхэм зызблэху.

Къоджэ псэуплэм ипашэу Нэгъырэкъо Казбек кызырилуагъэмклэ, Советыр зычлэт унэм ияллонэрэ къат амбулаториер тет. Мыбжыхъэ АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ и Министерствэ сомэ мин 286-рэ къарити, шхьаныгъупчъэхэр зэблахъугъэх. Ащ нэмыклэу чылэм щыщ спонсорхэу Атэжыхъэ Джэбраилрэ Брантл Султланрэ сомэ мин 100 зырыз тхьаматэм кырати, ащ бюджет ахьщэу сомэ мин 150-рэ хъурэр хигъахъуи фабэр къэзытырэ, псырыклуаплэхэр, котелыр зэблахъугъэх. Лэпылэгъу псынклэм имашини ял. Фельдшеритлэм ащ лощ шашлэ. Ау врач щылэп. Къуаджэхэм сомэ миллион аратызе агъэклогъэ врачхэм афэдэ кырагъэшлунэу алуи ыуж итыгъэх, ау зыпари кафецэллагъэп. Арэу щытми, зэклэ лэмэпсымэу ящыклагъэр зэрагъотыплэжыи, сымэджэ хьылъэхэр къуалэлэхэмэ, Хьакурынэхъаблэ дэт сымэджэщым ащэх.

Мы къоджэ псэуплэм хэхьэрэ къутырэу «Свободный труд» зыфилорэм шашыгъэ фельдшер-мамыку лэзэплэм имызакъоу, Атэжыхъэ Джэбраил сомэ мин 385-рэ къарити, Джыракъые клубым ышхъэ зэблахъугъ. Джы ащ ыпкэ агъэцэклэжыинэу къафэнагъ. Къызыралъытагъэмклэ, псэолъэшл лощлэнхэм сомэ мин 250-рэ атефэнэу ары. Ау ащ фэдиз мылкъу джыдэдэм

ялэп, ащклэ къаделэн зылъэ-кыштыхэм алъэхъух. Советыр зычлэт унэм пэчынатлэу щыт псэуалъэр ыпэклэ конторэу щытыгъ, джы ащ спортзалымрэ тхылъеджаплэмрэ члэтых. Пшъэдэклэжыэу ыхьырэмклэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Молзавод Тамбовский» зы-

Спортзалымрэ тхылъеджаплэмрэ зычлэтхэ унэр агъэцэклэжыи.

филорэм ипашэу, къуаджэм щыщэу Лъэустэнджэл Мурат имылыккүлэ ащ гъэцэклэжыин дэгъухэр джырэ уахътэм фарегъэшых.

— Илъэситлэ горэклэ узэклэ-лэбжымэ, АР-м и Лышхъэ тичылэ къэклогъагъ, — ело Казбек. — Ащыгъум лъэлоу тилэхэм Лышхъэр защытэгъэ-гъуазэм, еджаплэм ышхъэ, шхьаныгъупчъэхэр зэклэ тфы-зэбларигъэхъугъэх. Фабэр зырыклорэ системэр тфагъэцэклэжыгъ. Арышъ, еджаплэмклэ зыпари гумэклыгъо тилэп. Клэ-лэцлыкү ыгъыплэм нэбгырэ 52-рэ макло, джыри клэцлыкү 40 фэдиз агъэклон фаехэу лъэу тхылъхэр къатыгъэх. Ау клэ-лэцлыкү ыгъыплэм изытет зэрэдэим, ащ иклэлъэныкъо

учлэсынклэ шынагъоу зэрэщы-тым къахэклэу ахэр члафэщтыгъэхэп, чэзыум хэтыгъэх. АР-м и Лышхъэ ыкли Премьер-министрэм яхьатырклэ сомэ миллиони 8,5-рэ къытфатлупщыгъэу джыдэдэм ыгъыплэм гъэцэклэжыинхэр етэшыллэх. Зэнэкъокъу шлыклэм тетэу псэ-

олъэшл лощлэнхэм афэгъэзэ-гъэщтыр къэнэфагъ. Ар пшъэдэ-кыжыэу ыхьырэмклэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Домострой» зыфилоу Болэкъо Нурбый зипашэр ары. Зэнэкъо-

къум ыуж сомэ миллиони 6,4-клэ ахэм псэуалъэр агъэцэклэжыинэу къеуцоллагъэх. ыгъыплэм ышхъэ, шхьаныгъупчъэхэр зэблахъуштых, ыклоцл ищыклагъэр зэклэ рашыллэщт. Зэзэгъыныгъэу тилэмклэ мэзищ плалъэклэ, бэдзэогъум и 6-м ехъулэу, гъэцэклэжыинхэр къаухынэу ары. Типсэуплэ хэхъэу къутырэу Семено-Макаренскэр ары Адыгеим къинагъэр гъэстыныпхъэ шхъуантлэр къемыщэллагъэу. Къоджэдэхэм ахьщэ къаугъойи, гъэстыныпхъэр къызырэрэ-щэлэщт схемэр дгъэхъазы-рыгъэ. Шэуджэн районым иадминистрация итхьамати къыд-дэлэпыли проектър ядгъэшлыгъ, мыгъэ, Тхъэм ыломэ, газыр къетцэллэнэу ары тигухэлъыр. Джаш фэдэу къуаджэм щыщ-хэу Лъэустэнджэл Ибрахымэрэ Къэгъэзэж Муратрэ (сомэ мин 245-рэ къытатыгъ), къуаджэм щыщхэу къалэм дэххэм (сомэ мин 100 къаугъойи) яшугъэклэ къэхалъэр къэт-шыхьагъ, бгъагъэхэр адэтшы-

Клэцлыкү ыгъыплэр зэтырагъэпсыхъажыи.

Нэгъырэкъо Казбек.

хьагъэх, чыплэ нэклэ илъэжыгъэпти, чылэ паклэм къэхэлъаклэ щыдгъэхъазырыгъ. Тикъоджэгъухэу ренэу зышугъэу къытэ-зыгъэклыхэрэм зэклэми «тхьашъе-гъэлсэу» яло сшогъу.

Ащ нэмыклэу, «Адыгеяавтодор» зыфилорэм сомэ мин 460-рэ зыте-фэгъэ къэнэфырэ пкъыгъо 27-рэ фэдиз лъэмыджэ зэхэклэплэмрэ еджэ-плэ дэхьагъумрэ адэжэ къытфыты-

раригъэгъэуцагъэх.

Къуаджэм щыщхэу чыгу зылэжхэрэми ягугъу кышлыгъ Казбек. Ахэр пшъэдэклэжыэу ыхьырэмклэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Премиум» зыфилорэм ипашэу Лъэустэнджэл Мэдин, чыгу гектар мин 2,5-рэ елэжыи, техникэ дэгъухэри зэригъэгъотыгъэх. Пшъэдэклэжыэу ыхьырэмклэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Асхан» зыфилорэм ипашэу Атэжыхъэ Джэбраил, чыгу гектар 600-м ехъу елэжыи. «Бизнес цыклум ыкли гурытым хэхъоныгъэхэр егъэ-шыгъэнхэр» зыфилорэ програм-мэм Атэжыхъэ Эммэ хэлажыи, сомэ миллиони 2-м ехъу кыратыгъ. Джы ащ къакъырхэр ешых, мэлхэр ыхъунхэу къы-щэфыгъэх, чыгуи елэжыи. Джаш фэдэу унэгъо-унагъоу чыгу гектари 9 — 10 зылэжхэрэри ахэтых, ау ахэм ячлыгъухэм ищыклэгъэ тхылъхэр апылхэп. Джынэс ахэр унэе хьызмэтшлэлэклэ клоштыгъэх. Ау джы унэшъуаклэу къыдэклэ-гъэмклэ алэжырэ чыгухэм тхылъ апалъхъан фае. Арэуцтэу зыхъуклэ, фермерхэм япчъагы зэхапшлэу кыыхэхъощт.

— Чылэм нахьыбэу дэсыр ныхьэ зилэхэмрэ клэцэкджакло-хэмрэ, — ело Казбек. — Ныхьыккүу чылэм къыдэнэ-

Ау плэлэ гъэнэфагъэ зилэ хэклэ-итэккүплэ ялэш ащ ащ. Хэ-кыр дащынымклэ техникэу хаб-зэм къаритыгъэр агъэфедэн алъэклырэп. Ащклэ цыфхэм зэзэгъыныгъэу къадашырэп. Сыда плэм хэклэр зэрэдащы-щым ахьщэ пылъ. Арышъ, Со-ветым илофшлэхэм зэрафэлъэ-клэу урамхэр агъэкъабзэх, ежэ цыфхэми шхьадж иамал кы-зырихъэу яшагу къыдащыгъэ-хэр хэклитэккүплэхэм ащэх. Ащ нэмыклэу, шэмбэт шыхьафхэр ашых, ахэм клэцэкджаклохэр къахагъэлажэхэзэ, къуаджэр агъэкъабзэ. Шыхьафым кы-дыхэлъытагъэу мэлъыфэгъу мазэм чыг 80 фэдиз агъэтыс-хьагъ, чыгхэр пагъэлыкыгъэх.

Саугъэтитлэу чылэм дэт. Илъэс къэс, яамал кызыри-хъэу, ахэм гъэцэклэжыин лощ-шэн горэхэр арашыллэх, агъа-лэх, уцыжхэр раупкыых. Непэ зэклэмкли Джыракъые къоджэ псэуплэм кыыхиубытэу псаоу къэнагъэр ветеранищ. Ахэр Къу-дайнэт Султлан, Анна Ивашен-кэр ыкли Андрей Руденкэр. Сид фэдэрэ мэфэкли Красно-гвардейскэ щэ заводым ипашэу Лъэустэнджэл Ибрахы-мэ къуае, тхъу, щэ зыфэлошч-кэр зырыл кэмпланхэр къа-фарегъащэх. Ащ нэмыклэу АР-м и Къэралыгъо Совет — Ха-сэм и депутатэу Аульэ Вячес-лав шлухьафтынхэр къафешых.

— Тапэклэ гухэлъэу тилэхэм ащыщ зашъохэрэ псыр джы-ракъыехэм алэклэгъэхъэгъэныр. Гупчэ урамхэм танэмысэу, ад-рэхэм гъэклэжыинхэр ятшыллэн-хэу тэгъэнафэ, ащклэ проект ятэгъэшлы. Адрэ ыпшъэклэ зигугъу къэсшыгъэу къутырэу Семено-Макаренскэм гъэсты-ныпхъэ шхъуантлэ, пси ялэп. Унэгъо 87-рэ дэс, нахьыбэр пенсионерых. Фельдшер-мамыку лэзэплэрэ почтэрэ нэмыклэ зы-пари дэтэп. Автобуси дахъэ-рэп, адрэ псэуплэхэм апэлудзы-гъэу щысышъ, цыфхэм кын алъэгъу. Ащ сабыеу дэххэр Дондуковскэ гурыт еджаплэм ащэх. Джа къутырым изтегъэ-псыхъан тишъыпкъэу тыдэлэ-

Клубым ышхъэ зэблахъугъ.

жэн фае, — кылуагъ Казбек.

Нэгъырэкъо Казбек дысылэгъэ гушылэгъум ыуж нафэ къыс-фэхъугъ ар икъуаджэ изытет, изтегъэпсыхъан зэрэфэгүлэрэ, цыфхэм ящылэклэ-псэуклэ на-хьышлэу хъуным зэрэпылър. Ащклэ лэпылэгъу кыфэхъухэрэ АР-м и Правительствэрэ икъоджэгъухэу мылкъу зылэ-клэлэхэмрэ ар лъэшэу афэ-раз. Хэклэплэу щылэхэм яусэзэ, мылкъу зилэхэр кыыхигъэла-жэхэзэ, фызэшлокыштыр ешлэ. Ежэ къоджэдэххэми Казбек шхьэклэфэныгъэххо кыфашы.

КИАРЭ Фатим.

Тятэжъ ишлэжъ тэгъэляплэ

Хэгъэгу зеошхор тхьамыклагъоу тикъэралыгъо исхэм къафыкъоклыгъагъ, ащ бэ цыфэу хэклодагъэр. Ильэситфым къыклоцл тинахыжхэр пым пэуцужыгъэх, Теклоныгъэр къыдахыгъ.

Сятэжъэу Мыгу Юныс ильэс 17 ыныбжыгъэр заом защэм. 1943-рэ ильэсым имэзае ар гъогу техъэгъагъ. Зэрэныбжык-клэм емылытыгъэу, лыхъужы-ныгъэшхо зэрихъагъ. Ар къаушыкыи официальной тхылым къыдэхъэгъэ къэбархэм. Ахэм ащыц горэм игъэклотыгъэу къыщелуатэ Чехословакиер шхьафит ашыжыныным пэе псэе-мыблэжъэу зэрэбэнагъэр. Пыир

дэгъоу улэшыгъагъэми, ащ пэуцужыныхэр афызэшло-кыгъ. Сятэжъ ипшэрылыгъ-гъэр лагымэхэр игъом къа-клэрихъанхэр арыгъэ. Чанэу зызэригъазэрэм ишлуа-гъэклэ минометымклэ зэ-пыу имылэу ощтыгъэх. Те-гъэпсыхъаклор къызаулэм, зы такыкъ лые ымыгъэ-клотэу сятэжъ ащ ычылплэ ихъагъ. Къатэбэнэнэу къе-

зыгъэжъэгъэ пыир зэклафагъ. Мы чыплэм лыхъужыныгъэу щызэрихъагъэм пэе Жьогъо Плыжыым иорден ащ къыфа-гъэшъошэгъагъ.

Къыхэзгъэщы сшоигъу, сятэжъ зыдашыгъэр мазэрэ ны-кьорэ нахъ тешлэгъагъэп мы ху-гъэ-шлагъэр къызэхъум. Апэ-рэ мафэм къышегъэжъагъэу ар псэе-мыблэжъэу теклоныгъэм фэбэнагъ. Ащ къызэриложы-щтыгъэмклэ, ежъ зэрэхэклотэ-щтым егупшысэщтыгъэп, пшэ-рылэу илэр зэригъэцэклэщтыр ары зыпылыгъэр.

Хэгъэгу зеошхор зауым, рэхъатныгъэ цыфхэм агъотыгъ зыщалоштым, сятэжъ илэгъу клалэхэр игъусэхъу, зыдащэ-хэрэри амышлэу мэшлокум рагъэтлысхъэхи гъогу тыраща-гъэх. Къызэрэчлэкыгъэмклэ, ахэр Халхин-Гол пым щыпэ-уцужыныхэу арыгъэ.

Заом сятэжъ къызыкыжы-

гъэр 1947-рэ ильэсыр ары, улэгъэ хылылэ тельэу ащ къы-гъээзжыгъ. Лыхъужыныгъэу зэрихъагъэм пэе Жьогъо Плы-жыым иорден, Хэгъэгу зеошхом иорден ыкли медальхэу «За победу над Германией», «За победу над Японией» зыфи-лохэрэр къыфагъэшъошагъэх.

Зеоуж лъэхъанми сятэжъ ищытху аригъалоэ псэугъэ. Бухгалтер шхьалэу ильэс пчъа-гъэрэ лоф зэришагъэм пэе «За долголетний и добросовестный труд», «За доблестный труд» зыфилоф медальхэр къыфа-гъэшъошэгъагъэх, лофшэным иветераныгъ.

1994-рэ ильэсым жьоны-гъуаклэм и 8-м сятэжъ иду-най ыхъожыгъ. Непэ ар къыт-хэмытыжыми, тщыгъупшэрэп ыкли тщыгъупшэщтэп, ишлэжъ тэгъэляплэ.

ШХЪЭЛЭХЪО
Зарет.

1942-рэ ильэсым Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм ит псэ-уплэу Вагацукло зыфило-рэм Дзэ Плыжыым ихэушхъафыкыгъэ отряд гъэбылыгъэклэ лофыгъо горэ щызэшлуыгъагъ, ар зы-фэгъэхыгъагъэр ыкли зэрэхъу-гъэр непэ къызэнысыгъэм зымы-рагъэшлагъэп. Операциер зэрэ-клуагъэр тхыгъэу тарихым къы-хэнагъэп, цыфхэм ягукъэкыж-хэми къахафэрэп, ау джыри псаух чылэм шыхъугъэ шып-кьэхэр зыльэгъугъэ цыфхэр.

Археологэу ыкли тхаклоу Виктор Котляровым къызэрило-рэмклэ, Къэбэртэе-Бэлыкъары-пым зызэлъештэм, мэзым километрэ 12 фэдизклэ узыха-хъэклэ хэтыгъэ псэуплэм нэ-мыц подразделение дэсыгъ, ащ хэтхэр цыфхэм яунэхэм ары-сыгъэх. Зы чэщклэ ахэр зэклэ ау-кыгъагъэх.

Чылэр зэрэщытэу тидзэхэм къадзыхы, унагъо пэпчэ алу-хъэхээ, нэмыцхэр агъэклоты-гъагъэх. Нэф къызэрэшъэу цыфхэм альэгъугъэр лъэшэу агъэшлэгъогагъ — тидэкли гъо-гухэм нэмыцэу ау-кыгъэхэм яхъадэхэр ательыгъэх, ахэр пчэдэжыым къоджэдэхэм ежъ-ежырэу яунэхэм къаральэшъу-жыгъагъэх.

Къоджэдэхэм ащыцэу зы-нэбгыри фыкъогагъэп. Чэщым къатеогъагъэхэм ащыци къа-убытыгъэп, зыфэдагъэхэр е ащыгыгъэхэр зыльэгъугъи къахэкыгъэп, къыздыкыгъагъэ-хэри зыдэкложыгъэхэри ашлэ-щтыгъэп. Нэмыц хъадэхэмрэ псаоу къэнэгъэ цыфхэу ахэр къэзыплыхъэхэрэмрэ анэмык-лэ тидэкли щыплэгъуштыгъэп.

Нэмыц офицерэу псэуплэм къыдэхъагъэхэм хъадэхэр цыф-хэм апэ зэтырарагъэльхъагъэх, етланэ машинэм ралъхъэхи, чылэм пэмычыжъэ хъуатэм ащэхи, датэкъогагъэх.

А ху-гъэ-шлагъэм икьэбар ильэс заулэклэ узэклэбэжъ-мэ Виктор зэхихыгъагъэми, ышлош ху-гъагъэп. Чэщым ху-

«BERGMANN»

гъэр Тэрчэкъо Билалрэ Темыр-джэнэ Владимиррэ альэгъу-пагъэу къычлэкыгъ, ахэр ащы-гъум цыкыгъэхэми, кымэфэ чэщ чылэм чылэм къыщыхъу-гъагъэр хэзыгъэ имылэу къашлэ-жыщтыгъ.

Виктор къызэрило-рэмклэ, ежымы а ху-гъэ-шлагъэм игугъу ышлыжыщтыгъэн фаеп Х. Х. Борсоковым игукъэкыжхэр къызщырилотыкыхэрэ лэпэрытх къылэклымхъэгъагъэмэ. Борсо-ковыр 1942-рэ ильэсым Къэ-бэртэе-Бэлыкъар Республикэм и НКВД и Гъэлорышлэплэ ипэ-щэгъ. Нэмыцхэр чылэм къы-зыдахъэхэм, партизан отрядэу Темыр-Осетинскэ АССР-м и Ирафскэ районрэ Къэбэртэе-Бэлыкъар АССР-м и Лескен-скэ районрэ ащызэхэщэгъэм ар ипэщэгъ.

Тхыгъэм къыщелэ: «...Урван-скэ районым ит псэуплэу Ва-гацукло зыфилоу мээ гузэгум хэсым нэбгыришъэ фэдиз зы-хэхъэрэ диверсант отряд зэ-рэдэсыр дгъэунафыгъэу щытыгъ. Ахэм советскэ дзэклолхэу пым гохъэгъагъэхэм ащыцхэр ахэтыгъэх, нэмыц разведкэм ахэр къахихыгъагъэх. Уклэкло купыр типартизанхэм къапэ-уцужыныр ары зыпылыгъэр, лофыгъоу зэшлуахын фэагъэм «Бергманнклэ» (урысыбзэк-лэ — «Горец» («Къушхъэчлэс»)) еджэ-гъагъэх.

Ащ фэдэ къэбар зэрэщылэр зэрэтшлэу я 37-рэ армием идзэ-клэ хэшыпыкыгъэхэм парти-занхэр ягъусэхъу, разведчикхэу Быжъ Хъацыурэ Есипко Анд-рейрэ япащэхъу чылэм ежъэ-гъагъэх. Къушхъэ лъагъохэмклэ мээыр зэпачи псэуплэр къа-

дзыхъэгъагъ. Ошлэ-дэмышлэу тыгъэгъазэм и 26-м, чэщым, нэмыцхэм атеохи хъунклэкло купыр зэхэгъэтэкъогагъ, нэб-гыри 100-м шыцэу 86-р ау-кы-гъагъ...»

Тхыгъэм къызэрэщилорэмклэ, хэшыпыкыгъэ купым хэтыгъэ дзэклолхэр я 37-рэ армием щыщыгъэх. Нэужым Сталиным иунашъоклэ контрразведкэм зэхыщэгъэгъэ Гъэлорышлэплэ шхьалэу «Смерть шпионам!» зыфаусыгъагъэм ахэр хагъэ-хъэгъагъэхэу уемыгупшысэн плэкырэп. Партизанхэу ахэм лэпылэгъу афэхъугъагъэхэм дзэ-клэклхэр къыздыкыгъагъэхэр ашлэщтыгъэп, нэужым тхыгъэ горэхэм е гукъэкыжхэм къа-хэфагъэуи операцием игугъу ашлыгъэп...

Шъэфэу диверсант отряды-р зэрагъэклотыгъагъэр зэпхыгъэ хуэрэр «Бергманн» зычлэгъэ нэмыц батальоныр ары. Ар 1941-рэ ильэсым ичъэпыогъу мазэ фашист Германием иот-делэу «Абвер-2-м» зэхыщэгъагъ. Батальоным профессорэу Т. Оберлендер ипэщэгъ, нэбгы-рэ 1500-у ащ хахъэщтыгъэхэр ротитфэу гоштыгъагъэх. Апэрэм — гурджхэмрэ нэмыцхэмрэ, я 2-м — Темыр Кавказым къы-щыхъугъэхэр, я 3-м — нэмыц-хэмрэ азербайджанхэмрэ, я 4-м — гурджхэмрэ ермэл-хэмрэ ахахъэщтыгъэх, я 5-р штабым иягъ.

1942-рэ ильэсым ибэдзэогъу-шышхъэлэу мазэхэм «Горецыр» Кавказым адзыгъагъ. Ащ иапэ-рэ ыкли иящэнэрэ ротэхэр Мээдэгъу щылэ я 23-рэ танк дивизием, ятлонэрэ ротэр Мые-кьуапэ щылэ танк дивизием

епхыгъагъэх, яплэнэрэр къуш-хъэу лошхъэмафэ пэблагъэу щыхъушлэщтыгъ. Батальоным иштаб къалэу Пятигорскэ дэ-тыгъ, етланэ генералэу Клейст зипэщэгъэ апэрэ танк арми-ем иштабэу Налшык дэтым ахыжыгъагъ. Ионыгъо мазэм «Горецым» иштаб епхыгъэу запасной ротэ нэмыцхэм зэ-хэщэгъагъ, ащ гъэрэу аштэгъэ-гъэ советскэ зэолхэу Темыр Кавказым шагъэпсыгъэгъэ ла-герхэм адагъэтлысхъэгъагъэхэм ащыцхэри хэтыгъэх.

Цыфхэм къызэрало-жырым-клэ, Вагацукло зыштэгъагъэхэр нэбгыришъэм ехуштыгъэх. Х. Борсоковым итхыгъи ар къыщы-хэгъэщы. Чылэм унэгъо 49-рэ дэсыгъэр, зы нэбгырэ нахъ зэры-мысыгъэ унагъохэр мэклэ дэдагъ.

Пым гохъэгъагъэхэм авто-машинэ заулэ ялагъ. Ахэр зэклэ лашэклэ зэрэушъэгъагъэхэр цыф-хэм ашлэщтыгъ. Чэщым къуа-джэм къызщытебэнэщтхэм ыпэ-рэ мафэм машинэхэр агъэс-тыгъагъэх, лашэхэр къагъэогъа-гъэх...

Къэбарэу зэхихыгъэхэр ры-мыгъэкъоу Виктор Котляровым Тэрчэкъо Билал игъусэу ху-гъэ-шлагъэр зыщыхъугъэ чылэ цыкыр зыдэщысыгъэ чыплэм-клогъагъэ. Ащ унэсыныр псын-клагъэп. Мээ гъогу еклуаллэ-щтыгъэм мэшэ куухэр фэхъу-гъэх, машинэ щэрэхъхэр ащ-зиохэклэ, къыхэкыжыгъошлоп.

Билал бэ къышлэжырэ ыкли къылотэжырэ. Цыфэу дэсы-гъэхэм ацлэхэр, альэкьуацлэхэр, унэхэр зэрэщытыгъэхэ шлык-лэр

ыгу къэкыжыгъэх. Гъэхуна нэ-кышхом зынэхсэм, Билал лэклэ къыгъэлягъоозэ чылэм зэлыу-бытыщтыгъэ чыгу шьолырыр зыфэдизыгъэр къылотагъ. «Мыщ дэжыым Борые Къазый иунэ щытыгъ, ащ ишагу лашэклэ ушъагъэу нэмыц машинитлу дэтыгъ. Ахэри къагъэуагъэхэм ащыщых», — Къазый къылуа-тэрэр зэрэшыпкьэр чыгум гъучл хэлмэ къэзгъэлъэгъо-рэ приборэу (металлодетектор) тлыгъым къеушыхъаты, — ело Виктор. — Парашютым пышлэ-гъэгъэ винтовкэр, алюминым хэшлыкыгъэ псылэ зэгоу-тыгъэр, чылухэр, патрон нэклхэр къыхэдгъэщыгъэх.

Къэтлогъэ пстэум нэмыц под-разделение иныр загъэклотым зи хъаклэ-къоклагъэ къызэрэ-лмымыкылагъэр къегъэнафэ. Нэ-мыцхэр игъо ифэгъагъэхэп арэуштыгъэ зэклонхэу. 1943-рэ ильэсым иапэрэ мафэхэм къа-щегъэжъагъэу Дзэ Плыжыым Темыр Кавказым пыир рифы-жыныу ригъэжъагъагъ. Щылэ мазэм и 4-м Налшык, и 11-м — Къэбэртэе-Бэлыкъары-р шхьафит ашыжыгъагъэх.

Мы лофыгъом изы лъэныкы-зо зэхэмыфыгъэу къэнагъ. Сыда псэуплэу Вагацукло къыщыхъу-гъэр зышлэщтыгъэ ыкли нэ-ужым зэхэзыхыгъэ цыфи шъэ пчъагъэхэм ащыц горэми ащ игугъу ильэс пчъагъэхэм зы-климышлыгъэр? А упчлэм иджэ-уап къызынэфэщтыр я 37-рэ армием иархив хэлэ тхыл-хэм нэлуасэ зызафашыклэ ары.

ШЪАУКЪО Аслангуаш.

(Къызыкълэпкълорэр жьоныгъуаклэм и 16-м къыдэкыгъэ номерым ит).

Кыдэпщыжыгъэ чы жьгъэй зэхэкыгъагъэмэ миндалъ чыгъхэм ятыжынышъо къэгъагъэхэу къаглоцырыплъыхэрэм амэ лашу маклэ джыри жьыбгъэм зэрелъасэ.

— Адэ тикъэхэр?

Лыжыым игушылэхэр нэпсклэ гъэшъокыгъагъэх... Ар джы къежжыштыгъэп джэуапым ыкли, ичыгу зэрапхъуи ащ икыуаджэхэу псэ зыпымытыжхэу гушхоньгъэ ахэлъэу зызыушъэфыхэрэм, илъэпкъ шыщ тлэклогу Тхьэр зыпыкыжыгъэу, шхъэегъэзыплэ дунаим шызымыгъотэу къэнэжыгъэм джы къяхуэллэгъэ тхьамыклэгъошхом яныбжыкыу ынэгугу къытыридзэщтыгъэ. Лэбэшхорэ Лэбэ цыкыкырэ азыфагу, Пшызэ ыкли къокыплэмклэ нэмык! «гъэтлысыплэ» псыхъохэу зинэпкъхэм джы гъашлэр ащызыгъаглохэрэм якъэбар нахь игъэклоуыгъэу къыфэсгуатэу зесэгъажьэм, лыжыыр, шыпкъэмклэ, къэгъыгъ. Ащ нэпсыр ыгъэбыллыштыгъэп ыкли рыуклытэщтыгъэп...

— Ары, нэмыклэу хъун ылъэкыштыгъэп... Ар натлэм итхэгъахэгъ.

Шхъае, зэпымыоу гур мэузы. Мы хъунклэко лыжъэу, сэшхоклэ зэхэулыгъагъэм, пыйхэм къыфатлупшырэ аджалышэм ныбжыи шхъащэ фишыгъэп, икыушхъэ сад къыщыкыштыгъэ розэхэмрэ жасминхэмрэ иджэгъогъухэм аулэгухи зарагъэклодыгъэхэр игупшысэ къызэрэхэсыхъэхэу, зыфэмышылэу, сабыим фэдэу игъын къыщыутэщтыгъ.

Ау ыгу елэжъэу псынклэу гыныр къызэрэхидзагъэм фэдэ къабзэуи, ошлэ-дэмышлэуи зэлунэжыгъ. Аужырэ нэпс гуатклохэр нэгущхъэ гъожым къечъэхыгъэх ыкли нэгур пхъэшагъэм зэлъытэжыгъ, гугъэмышлэу жьыутэххэу ынэхэр къэшлэтыжыгъэх, напшлэхэри лъхъанчэу къэклоуэхыжыгъэх. Гумэхагъэм илъэуж гори къыхэнэжыгъэп. Ары паклошъ, бгъэгуми рэхватэу жьы къышъэу ригъэжъэжыгъ, насыпинчъэм ыгоу икыоу джыри зэрэмьсамбырыжыгъгъэр, ащ жьыоешхом ыуж хы шъуамбгъом иор шхъафитхэр зэрэщыуалэхэрэм фэдэу, фэзэщныгъэм инэшхъэй а бгъэгум зэрэщызеклорэр къэозыгъашлэщтыгъэр ылупэ зэрэчэлъаощтыгъэр, ылапэхэр, фэщ ахъагъэм фэдэу, зэрэкырыуштыгъэхэр ары. Джы жьыбгъэм кыкылычыгъ, ошъогуми зиукъэбзыжыгъ, аужырэ пшэ мыинхэм, очапэр чыгуым зыщеоллэжърэм бжыгъуашъоклэ зышауагъоижы, мыдрэ хьорхэр хьотлэ-бжъатлэхэу, ясыдж папцлэхэмклэ зандэу джыри дэбыбаех, ахэм азыфагу тхьурбэ лужьум блэ фыжышхоу джыри зыщырелонтыхъэ...

— Натлэм итхэгъагъ... Ащ лышъашъэзэ зыгорэ къылоштыгъ, энэгугъо, тхьэлъэлугъэклэ.

— Адэ тэтыехэр сидэушъэу псэухэра... Лабэрэ Пшызэрэ аклэрысхэу чыплэхэр зыщарагыгъэхэр?

Ежъ яшлоигъоныгъэклэ а кощыжыгъэхэм узэзэгъын шылаклэ зэралэр, яхъызмэтхэр зыфэдэхэр, зыуж итхэр, ясатыушылкы къыфэсгуатэхэу езгъэжыагъ.

— Зэхэпхынклэ гъэшлэгъоны, шлошъи гъэхъугъае, — кысфы-

КАВКАЗ ЗАОР
ЗЫЩПАГЪЭР
ИЛЪЭСИ 151-рэ МЭХЪУ

Пышжъ

Василий Иванович
НЕМИРОВИЧ-
ДАНЧЕНКО

Сурэтыр зышыгъэр Хъурмэ Хъусен.

зэридзэкыжыгъ Иван. — Тыгъужхэр мэлы хъугъэх...

— О шъуадэжыклэ бгъэзэжыгъа, Кавказым?

— Ары. Хэта зышлэрэр. Пачыхъэм гуклэгъу къысфисынкыи мэхъу... Сыфай тичлыплэжхэр зэзгъэлэгъунхэу, тэдэжъ сыщылэжыныу.

Сыгу къэкыжыгъ къоджабэмэ жьыхэм яхъадэхэр къадагуатэхэу къызэрэхэкыгъэр.

Зизэкыо зеклохэм ащ фэдэ хъадэхэр зэхэтэкъожыгъэ унэ зэфэшъхъафмэ апэ къащифэщтыгъэх. Хъишъэу ащ пылпыр къызэрыклоу ыкли гурылогъошлоу шытыгъ. Ахэр къаглоштыгъэх тырагъэстыкыгъэ яхэплэжхэр зэрагъэлэгъунхэу.

Шъэфэу къапхырыкыхэти ежъхэм зыкъызышагъэлэгъон зыщыфимытыгъэхэ чыплэхэм, абгынэгъэ якъуаджэхэу цыфыпсамэ зыдэмыужхэрэм якъутафэхэу аджалым икым-сым зышъхъащытхэу, агуклэ ашлоуаплэхэм, яхъадэгъу ащагъотыштыгъ. Ахэр насыпышло дэдагъэх, ллэнхэм ыпэклэ пхъэгугъу чыгуау яцыкыгуом зычлэгъу щыджэгущтыгъэхэр, ясадыгъэм икондэ шхъэлъагъэхэу апэрэ насыпэу къафыкъокыгъагъэм яшыхъатыгъэхэр къызэгъотыжъэхклэ, зэсэгъэхэ къушхъэжъ къабзэр зызылуашъклэ, нахыпэм фэдэу джыри зызыгъэщыхэрэ тау-таш куухэм ащышъуирэ жьыбгъэ макъэр зызэхакклэ, апсэ щыщ къушхъэ чапэхэмрэ къушхъэм итлыбг-сыбгхэмрэ сакъэу къащаклухэ зыхъуклэ, ыкли лъэпсэклодыр къызыфагъэклогъэ ялэпкъ бэнышхо фэхъугъэ яхэгъэгу ятэжъмэ якъэхэу джыри шыхэмьклоклэжыгъэхэмклэ къэуцухъагъэхэу, пыйм чыжъэу клэрычыгъэхэу нэплэ зэтэльхъагъу загъотыклэ.

Ахэр насыпышлуагъэх, ягъашлэ иаужырэ такыкы янэлпэгъу, ар кыасэзэ ыкли дыизэ, пщагъом гушхоу щесыхэрэ къушхъэшыгу лъагъэхэр къызыщылъагъохэрэ сурэтышхом къызыщыуцурэм, ыкли янэлосэ дэдэу щыт бгъэжъ кый макъэр е ясад зытет мыжъохэм аклэчъырэ псыкъабзэм ишкошко макъэ атхьаклэмэ къызыридзэрэм... Яжыкъащэ зы такыкы горэклэ ахэм къащыщыхъуштыгъэ ежъхэм ядунайклэ къэуцухъэгъэ шылаклэу ялагъэм ишхъафитыныгъэ агъотыжыгъэу.

— Тыркухэм адэжъ щыдэу ара?

Ар сэ, урысым, пыижъэу илагъэм, нэгъуцоу къысепллыштыгъ, шыпкъэ, джэгъогъу хэмьлэу. Джы а якъотэгъухэмрэ яныбджэгъухэмрэ ацлэ закыо зэрэзэхихэу ынэгугу зэрэщытэу къызэшлуионтыгъ. Джэгъогъур ынэхэм аклизыгъ, ыжэ дэжъ рыклорэ тлуклэр джэгъогъу теплъагъ, ынэгугу илэ зэгъэлъэгъэ пстэоу зэу къызэдэхъыгъэхэри джэгъогъу зэклагъэх. Ымакъэ клэзэзыштыгъ, хьыбэигъэклэ арэп, гухъэ-гужым пай.

Тыркухэр! Урысхэр пый зэфагъэх. Тыркур — хъадэр бэным къыдэзылэшъурэ шъофыхъ. Ахэм адэжъ тшъхъэ тхьыжыгъагъэ, ежъхэр кытэджагъэхэти, арэушъэу шымытыгъэмэ, тащыщ гори къэмынэу шъо кытэшъушылэгъэ заом, тэрклэ шэхыеу шытыгъэ гъэзэуат заом, тыхэклодагъэмэ нахышлу. Ахэм тыкъагъэгугъэагъ гупсэфыгъо псэуклэрэ насыпырэ тагъэгъотыну. Ау тагъэпцлагъ, пстэумкыи тагъэпцлагъ. Чыгу нэклэхэу ыкли зи къызыщымыкыхэрэм татырагъэтысхъагъэ е дзэм къулы-

къушлэ таштэщтыгъ ыкли ащ пае зи кытатыштыгъэп. Ащкыи нэмыкыхэмкыи тахъунклэщтыгъ. Зэклэ зыдэтцагъэр ахэм ттырахыгъ... Зэклэри, аужырэ къамэм нэсыжъэу. Тпхъухэр ахэм ттырахыштыгъэх, кыуачлэклэ тлэрачыштыгъэх. Мэлым фэдэу тызышышлуабырэ чыплэхэри щылагъэх. Чыгу дэгъухэр кытфыпаутынхэу, унэ зэтэгъэпсыхъагъэхэр кытатынхэу тыкъагъэгугъэгъагъ. Тыкъыздагъэ-кыуагъэр пшэхъозэклэ шъофыгъ, щэтырэр рыбгъэлэнэу зыгори шымыгъотынэу. Ныбджэгъу гуцланэхэм ачылплэ мылкупсэ сатыушлэ жьалымых тызэоплагъэхэр. Тилынтфэхэр хатхыштыгъэх. Чырэу тызаштэклэ, цум фэмыулоуштыгъ лф хылылэхэм таклашлэщтыгъэ. Ялэ-пылэгъуклэ тызэлъэурэм хъапсым тычладзэщтыгъ, тыгъужым фэдэу таукыштыгъ. Тишъузхэр ахэм ягаремхэм арысых, тисабыйхэр гъаблэм тшлуигъалэщтыгъэх, ау зы дин тызидитыхэм яшлуагъэ кытагъэкыштыгъэп.

Шъэожьы дахэхэр гуагъэклэ аутхъабэхэти, гарем лфышлэу агъэнафэщтыгъэх... Гъогу тытэу зэпырыкыплэ горэм тыпшыгыгъэу зыщедгъэкыгъагъ. Пчэдыжым тыкызызэушыжым — шыхэри, былымхэри, тыхъапщыпхэри щылэжхэп. Хэта адэ кытэтыгъуагъэр? Тэ тигъусэгъэ ухъумаглохэр, тыцынэгончъагъэ пае сакынынхэ фэягъэхэр арых. Тыхэгъэгу шынахыжъ шысылагъ, къоджитф ыгъэдалоштыгъ, цыфышхоу алытэщтыгъ.

Сынитлуклэ слъэгъуэ ащ ишъузэ исабыйхэмрэ пашам тырихыгъэх, ежъыр аригъэу-быти, хъапсым чларыгъэдэагъэти члэлыхъагъ... Сэ спхъухэр тыдэ щылэха, сиуагъо тыдэ хъугъа?

Еупч! жьыбгъэу ахэм якъашхъэ шышъуирэм; ахэм яхъадэхэр члым кычлэзылэ-шъурэ шъофыжъэхэм яупчлэ. Тыркухэу тызыхагъэтысхъэщтыгъэхэм, зы дин зылэжыхэрэм ыкли яныбджэгъухэм афырлэн фэе фыщытыклэп къытапэсыштыгъэр, хъунклаглохэр къызыщачапэтысхъэгъэхэм гъогурь-клохэр хьоршэрыгъэклэ езыща-лэхэрэм ыкли гушылэ нэпцлэшлухэмклэ агъэрэхъагышъ, хэчыиэгъэ лэшэнчъэхэр зыуклы-хэрэм афэдэу жьалымэу кытпэгъокыштыгъэх. Ахэм якъуаджэмэ ащыщ унэгъуипшлэ хъоу дагъэтысхъэгъагъэти, мэфэ закыу псаоу щырахыгъэр, къыклэлыкылауагъэм зэклэ шлуабыгъэу нэф кэшъыгъ, — лыжым нэшхъэу ышхъэ кышлэзыгъ.

Гухъэ-гужым эклоуистыкызэ ипсэлэ гужыгъэ кызеуех нэужым, нэрылэгъоу ынэгугу зэхэуагъ... Аужыпкъэм ынэмэ янэфыпси клосагъэм фэдагъ.

Гугъэклод, шыпкъэмклэ, тхьамыклэгъо дэд, мы къушхъэчлэсэу зэгорэм лъэкышхо зилэу, мылкур зыхъоу шытыгъэм, джы тхьамыклэ дэдэу, шхъаегъэзыплэ зымыгъотэу, гухъэ-гужымрэ джэгъогъуныгъэмрэ афэшъаф баиныгъэ гори кызыфэмынэжыгъэм игъашлэ кырыкылауагъэр! Ащ фэдэу бэ, бэдэд Тыркуем джы щипхы-хъагъэр.

Хъаклэщым изыдэпкъ клашьом нэсыштыгъэп. А ипллэпэшхоу илагъэмклэ чыг кыуамэхэм зыкыращэщтыгъ, кыблэ жьогъошхохэр къызэрэшлэтыхэрэр плъэгъуштыгъэ... А лъэныкъомклэ къэгъэгъэ мэ

лашур къырилъэсыкыштыгъэ.

— Моу, мычыжъэу, сиунэ щыт... Хэт хъаклэщри озгъэлэгъун... Тхъэм кыулет чыиерэхъатрэ жьы псынклэрэ.

Иванрэ сэрырэ унэм тыкыкыгъ.

Мазэр къуаджэм ышхъагъ кыиуцогъахэгъ.

Ащ итыжыи нэфыпс бай хэгъуашхъэр зэфэдэклэ дэклоеплэ фыжхэм афэдэу зэлызыуытыштыгъэ унашхъэхэм кватриклэщтыгъ. Ахэм азыфагу зэгочыгъэ шлуцлэх плонэу дэклэплэхэмрэ урам клэко зэжъухэмрэ блэу зыщыралонтыхъэщтыгъэ... А лъэгъугъо чыжъэр, а тыжыныпс псыхъо лонтлэ-щантлэу охыплэ шхъуантлэм пхырыкырэр, а къушхъэхэу пэлудзыгъэхэр, умышлэмэ мэээ жьыутэхым ипэхъэ фыжъычыгъагъэхэм фэдагъэх!

Джыри жасминым ымэ гохъ къэугъ, джыри шыклэпщынэу зымакъэ нэшхъэй лашуылэ зэхэшагъэр тхьаклэмэмэ къалылысыгъ... гур ыгъэлъэпэрэпэу, лъынтфэмэ закыыхыгуащэу, уапашхъэ оредыр шыкле-зыгъэщыхэрэ бзэпсхэр армырэу, зыгорэ щыхэщэтыклрэм фэдэу.

Ыкли зы нэгъэуплэлэгъу закыоклэ, пкылахъаплэм фэдэу, ащыгъупшэжыгъэ тхылыжым дэтхыгъэ изытхъапэу, зэщым ыгъэбэлэрыгъэ полярнэ хыр ынэгугу клэсыкыгъ. Ащ инэпкъ псэччъэхэр, мылым ылаплклэ зэклэлулагъэхэу, ос члэгъым пытэу щэчыиэх. Ахэм кэтхъурбэгъэ орхэр мэкъэшхо апылыкызэ ажэхэлъадэх. Ошъогу шлуцлэм зэхэушъэфэгъэ нэфыпсхэр кышъэцлышхъэх. Чыилэ, гуклодыгу...

Мыдыклэ зэрэщышлэгъо дэдэр!

Зыфэдэ мыхъужьрэ пшъэшъэ дахэу кыпщэхъу, мо клэеу, теплъэшлу зилэ къушхъэ гушхохэм азыфагу зыщызыушхугъэу, лалплым укыфизэнэу узыфэ-зыукъудыйрэр. Ащ ынэ куухэу шлоигъоныгъэмрэ гуцлэнагъэмрэ зыклизхэм сыд фэдизрэ уаклэплъагъэкли зыпфэгъэп-лъэкырэн, ащ икыгъэгъэ тхъэпэ тпыргъохэм къапылэсыкылырэ мэлэшлухэмклэ зыпфэгъэщэх-кылырэп, зыпфэгъэдэлэокылырэп а узыфэзыщэрэ хэщэтыклэхэмклэ фэзэщыныгъэм ыгъэнэшхъэрэ шлулэгъу орадхэмклэ. Шлоигъоныгъэр ыкли тхъагъор угу къекыуашъэх, ыкли унэм иголэгъоу, жьыри щыпшломаклэу уиакыыл зыгорэм лъэхъу... Псынклэу, псынклэу жьыр зыщыхъоим ппсэ зыфэщэи, унэшхъэ тешъом утэхъэ шлоигъу, ухэчыиэгъызэ уашъагъэ ит кыблэ ошъогум кылыдыкылырэ жьогъошхохэр зыщыплэгъуштым, мазэм итыжыи нэфыпс, умышлэмэ дышъэ хъагъ плонэу къызыщыптырихъоштым, чыг пклэшэхэм язэлэшъэшъэжъ, кыпплэблагъэу щыхэчыиэгъэ пшъэшъэ дахэм ижыкыащэу къызыщыпщыхъуштым... Ыкли дышъэпс егъэшъогъэ гугъэплэ лэшлухэмрэ пкылахъаплэ тхъагъохэмрэ уашъагъэклэ кышчы-шлэтыштых. Джашыгъум уумэхыгъэу угуклэ псынклэ укъэхъушты, аужыпкъэм зыгорэм итхьамыкылагъоу бэмышлэу плыи къызылэлызыгъэолэгъагъэр тхьиджъэу, бэшагъэу усэм хэ-хъагыгъэ хъугъэ-шлэгъэ чыжъэу мы пысысэ клэим ипшысэ дунай кыпщыхъушты.

Зэзидзэкыгъэр
ХЪУРМЭ ХЪУСЕН.

ИСКУССТВЭМРЭ КІЭЛЭЦЫКІУХЭМРЭ

Орэдхэр Москва щагъэжъынчыгъэх

Хэгъэгъу зэошхом Теклоныгъэр кызышыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэу Урысыем и Къэралыгъо академическэ Театрэххо жьоныгъуаклэм и 9-м концерт шыкыуагъ. ИскусствэхэмкІэ Мыекъуапэ икІэлэцыкыу еджапІэу N 1-м зыщызыгъасэхэрэр мэфэкІ зэхыхъэм хэлэжъагъэх.

Тиеджаклохэр Москва кызые-кыжъхэм, Адыгэ Республикэм культурэмкІэ и Министерствэ рагъэблэгъагъэх, зэдэгущыгъэу гъэшлэгъон зэдырлагъ. КультурэмкІэ министрэу Къулэ Мыхъамэт. — Адыгем ищытхъу дунэе искусствэм зэрэщышъулытыгъэм фэшл «тхъашъуегъэпсэу» шьотэлэожьы. Тыжъугъэдэхагъ, тыжъугъэлэ-плагъ».

Урысыем хорымкІэ иобществэрэ хэгъэгум и Театрэххорэ клэщакло зыфэхъугъэх зэхыхъэм хэлэжъагъэ творческэ купхэм яхудо-

ем изаслуженнэ артистэу, Адыгем, Темыр Осетием январоднэ артистэу, культурэмкІэ министрэу Къулэ Мыхъамэт. — Адыгем ищытхъу дунэе искусствэм зэрэщышъулытыгъэм фэшл «тхъашъуегъэпсэу» шьотэлэожьы. Тыжъугъэдэхагъ, тыжъугъэлэ-плагъ».

жественнэ пашэу, Урысыем ина-роднэ артистэу Валерий Гергие-выр дунаим щызэлъашлэ. Урысые Федерацием и КІэлэцыкыу хор ыкІи Москва икІэлэцыкыу хор зэхыхъэм хэлэжъагъэх. Мариинскэ театрем иоркестрэ ягъусэу орэдхэр агъэжъынчыгъэх.

— Пшъэрылэу шъуилэр жъугъэцкІэнымкІэ шлэныгъэ куухэр къэжъугъэлэгуагъэх, гумэкы-гъохэр кызызшъунэкыгъэх, — кылыуагъ культурэмкІэ Министерствэм иотдел ипашэу Шэуджэн Бэлэ. — Адыгэ Республикэм ыцІэ дахэкІэ ряжъугъэуагъ.

— Адыгеир Урысыем иапэрэ шьолпырэу зэрэщытыр тикІэлэ-еджакломэ дэгъоу ашлэ, — зэдэгущыгъэу лъегъэкІуатэ искусствэхэмкІэ Мыекъуапэ икІэлэ-цыкыу еджапІэу N 1-м икІэлэ-егъаджэу, купым пэщэныгъэ ды-зезыхагъэу Елена Поповам. — Москва тызэрэщылагъэр егъашлэ тшыгъупшэжыщтэп. Концерт хэ-хыгъэхэм тахэлэжъагъ. Лыхъужъ-ныгъэм, зэкъошныгъэм афэгъэ-хыгъэхэр, заом щаусыгъэ орэд-хэр къэтІуагъэх, артист цІэры-лохэр тлэжъугъэх, концертхэм

тяплыгъ. Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхъакІушыне Аслъан, Правительствэмрэ Парламентым-рэ, гъогу тытехъанымкІэ Іэпылэ-гъу кытфэхъугъэхэм, ны-тыхэм гъунэ имылэу тафэраз.

Мыекъуапэ икІэлэеджаклохэу тыкызытегушылэхэрэр Олимпиа-дэ джэгунхэу Шъачэ шыкыуагъ-хэм ахэлэжъагъэх, музыкальнэ искусствэм пыщагъэхэм ныбджэ-гъуныгъэ адырлэ хъугъэх. Уры-сыем и КІэлэцыкыу хор хэтхэу орэдхэр къэзылогъэ тикІэлэеджа-клохэм тигуапэу ацІэхэр къетэлэх: Максим Бергард, Татьяна Брат-ковар, Одэжъдэкъо Фатим, Гъу-нэжъэкъо Жанн, Мария Кова-ленкэр, Александра Постнико-вар, Лылуужъу Джэнэт, Арина Фоменкэр, Хъагъур Амина, Га-лина Щербаковар.

ИскусствэхэмкІэ Мыекъуапэ икІэлэцыкыу еджапІэу N 1-м идиректорэу Николай Миронен-кэм кызызэрэхигъэщыгъэу, хэгъэгъу ыкІи дунэе мэхъанэ зилэ Іоф-тхъабзэхэм ныбжыкІэхэр ахэ-лажъэхэзэ, ясэнаушыгъэ кызыз-Іуахы, Адыгеир нахышлоу цыф-мэ арагъашлэ.

Одэжъдэкъо Фатимэ, Лылуужъу Джэнэт, Галина Щербаковам, нэ-мыкІхэм кыталагъэм тегъэгущо. Сыд фэдэ сэнэхъат кыхахыщт-ми, искусствэм шлэныгъэу щы-зэрагъэгъотыгъэр ящыІэныгъэ хэ-кІокІэщтэп.

Шьопсэу, тикІэлэеджаклохэр! Хэгъэгум ищыкІэгъэ цыфышлу шъу-хъунэу шъуфэтэлэ.

КІэлэеджаклохэм Москва кы-шалогъэ орэдхэм ащыщ пычыгъо-хэр культурэмкІэ Министерствэм шагъэжъынчыгъэх. «Теклоныгъэм и Маф» зыфилорэ орэдымкІэ зэ-хыхэр аухыгъ, нэлэепл сурэт-хэр атырахыгъэх.

Сурэтым итхэр: **зэхыхъэм хэ-лэжъагъэхэр.**

Зэхызыщагъэр ыкІи кыдззы-гъэкІырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащы-псэурэ тилъэпкыгъу-хэм адырлэ зэпхы-ныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамал-хэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэщылэр:

385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79,

редактор шъхъаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкІыжъ зы-хыбрэ секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтын-хэмкІэ ыкІи зэлы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэлары-шлэпІ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкІэмкІи пчъагъэр 4015

Индексхэр 52161 52162

Зак. 704

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахтэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхъаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхъаІэм иапэрэ гуадзэр

МэщІэкъо Саид

ПшъэдэкІыжъ зыхыбрэ секретары

ЖакІэмыкъо Аминэт

МУЗЕЙХЭМРЭ ТИЗЭІУКІЭГЪУХЭМРЭ

Ядэхагъэ чэщым щыхэхъо

«Музейхэм ячэщ» зыфилорэ Ду-нэе Іофтхъабзэу жьоныгъуаклэм и 16-м тиреспубликэ шыкыуагъэм цыфыбэ хэлэжъагъ. Искусствэм зэфыщагъэхэм зэлукІэгъухэр шІу-кІэ агу кыинэжъыщтых.

КъокыпІэм щыпсэурэ лъэпкхэм яискус-ствэхэмкІэ Къэралыгъо музейеу Мыекъуапэ дэтым идиректорэу Кушъу Нэфсэт ипэублэ гушыІэ кышыцыгъэщыгъ Теклоныгъэм ия 70-рэ ильэсрэ литературэм и Ильэсрэ афэ-гъэхыгъэу «Музейхэм ячэщ» зыфилорэ зэлукІэгъур тикъалэ зэрэщызэхашагъэр. Мые-къуапэ инароднэ депутатхэм я Совет итхъа-матэу Джармэкъо Азмэт зэхыхъэм хэла-жъэрэмэ къафэгъушъуагъ, ныбжэ зэфэшхъаф зилэхэр музейхэм ащызэлукІэнхэмкІэ амалы-шлухэр зэрэщылэхэр хигъэуэфыкыгъ.

Пчыхъэм сыхъатыр 6-м кышыублагъэу чэщым сыхъатыр 11-м нэс ыпкІэ амытэу цыфхэр музейхэм ачІэхъагъэх, къэгъэлэ-гъонхэм яплъыгъэх.

Мафэм сыхъатыр 11-м рагъажы, къэгъэ-лэгъонхэр музейхэм къащызэлэуахыгъэх. Адыгэ къэралыгъо университетым, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым, искусствэхэмкІэ республикэ колледжым,

нэмыкІхэм якъэгъэлэгъонхэр тарихым, лы-хъужъныгъэм, непэрэ шылакІэм афэгъэхы-гъэх. Музейхэм, культурэм ялофышлэхэу Сулейман Фатимэ, Хъуажэ Рэмэзан, По-лина Образцова, Нэгъуцу Аслъан, нэмыкІ-хэм кызызэрэталуагъэу, сабийхэр курэжъы-хэм арысхэу къэгъэлэгъонхэм яплъых, орэд-хэм ядэлэх — ар сыдым ымыуаса!

ИскусствэхэмкІэ республикэ колледжым щеджэрэ Цышэ Зарэ Къуекъо Налбырэ Сихъу Рэмэзанрэ зэдаусыгъэ орэдэу «Сят» зыфилорэр гур зэридзэу кылыуагъ. Новорос-сийскэ имузей илофышлэхэу Наталья До-рофеевам ыкІи Игорь Дорофеевым тисурэ-тышлэхэм ятворчествэ ашлогъэшлэгъон, якъалэ сурэтэу кыщагъэлэагъо ашлогъохэр пчы-хъээзэхыхъэм кышыцыгъэхыгъэх.

Недогъеевхэу Юлиерэ Ильярэ ясабий ылэ теуцоным нэсыгъэп. Курэжъыем исэу кызыдащагъ. Янэлэуасэу Елена Долуденкэр ягъус. Ансамблэхэу «Мыекъуапэ инэфыль-хэр», «Зэрдахэр», «Майкопчанокхэр», нэ-мыкІхэри агу рихыгъэх.

Республикэм и Лъэпкь музей ипашэу Джыгунэ Фатимэ, музейим илофышлэхэу На-дежда Бурмистровар, Тэу Аслъан, фэ-

шъхафхэри пчыхъээзэхыхъэм хэлэжъэрэмэ гушыІэгъу афэхъугъэх. Нэгъуцу Аслъанрэ Тэу Аслъанрэ клэщакло фэхъухи, шъэожъыехэри пшэзшъэжъыехэри чынэ рагъэшлагъэх. Адыгэ джэгукІэм ныбжыкІэхэр нахь пыщагъэ зэрэхъущтхэм тыхыгъэ телъэу джэгукІэхэм тяплыгъ.

Чэщым кышыцынэфырэ къэгъэлэгъон-хэм, сурэт гъэшлэгъонхэм нэбгырабэ акІэ-упчІэу зэхэтхыгъэ. Сурэтышл-модельер цІэ-рылоу Стлэшъу Юрэ адыгэ шъуашэу, лъэпкь тхыпхъэу ышыгъэхэм нэбгырипшІ пчъагъэ яплъыгъ. Іофшлагъэхэр агу зэрэрихырэр кыхагъэщэу тхылым дэтхагъэх.

Чэщым музей нэмыкІэу олэагъу — ма-фэм фэбгъадэрэп. Ар кыдэтлпытэзэ, зэ-хэщаклохэм шлоу шылэр къадэхъунэу афэтэлэ. Къэгъэлэгъонхэм гупшысэу тагъэшлыгъэм джыри кыфэдгъээзэжъы тшлоигъоу тигъогу тыкытехъажыгъ.

Сурэтыр зэхыхъэм кышытетхыгъ.

НэкІубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЫЛ Нурбий.